

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ
KOMBINOVANÉ STUDIUM
2012–2014**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Karel Novotný

**Dohled České národní banky nad finančním trhem v souvislosti se
spotřebitelským úvěrem a rostoucí zadlužeností domácností v ČR**

Praha 2014

Vedoucí diplomové práce:
JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER
COMBINED STUDIES
2012-2014

DIPLOMA THESIS

Karel Novotný

**Czech National Bank Supervision of the Financial Market in
relation to consumer credit and rising household indebtedness in
the Czech Republic**

Prague 2014

The Diploma Thesis Work Supervisor:

JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 24.09.2014

Karel Novotný

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu práce JUDr. Ing. Martinu Kohoutovi, Ph.D. za jeho vstřícný přístup při vedení této diplomové práce a rovněž za rady a připomínky během konzultací.

Anotace

Diplomová práce se zabývá průřezem dohledu ČNB nad finančním trhem v návaznosti na spotřebitelské úvěry a zadluženost domácností v ČR. První část bude věnována samotnému dohledu ČNB nad finančním trhem ČR, jako jeden z klíčových úkolů. V další kapitole bude rozebrán Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů a jeho dopad na trh spotřebitelských úvěrů, zejména na jeho části upravující dohledovou činnost ČNB. Poslední část bude věnována analýze současné situace na trhu spotřebitelských úvěrů, stavu zadlužení českých domácností, včetně následného stanovení doporučení daným domácnostem.

Klíčová slova

Domácnost, sankce, smlouva, spotřebitel, spotřebitelský úvěr, zadluženost, zákon.

Annotation

This thesis is focused on the financial market supervision of the Czech National Bank in relation to consumer credit and household debt in the Czech Republic.

The first part will be devoted to the financial market supervision of the CNB itself, as one of the key tasks.

In the next chapter will be analyzed Law No. 145/2010 C. o L., concerning consumer credit and amending some acts and their impact on consumer credit market, first of all the parts governing surveillance activities of the CNB.

The last part will be devoted to the analysis of the current situation on the consumer credit market, state debt of Czech households, including the subsequent determination of the recommendations given to households.

Key words

Household, sanctions, contract, consumer, consumer credit, indebtedness, law.

OBSAH

Úvod	9
1. Dohled ČNB v České republice	10
1.1 Vývoj v České republice od roku 1989	11
1.2 Bankovní regulace a dohled	12
1.3 Česká národní banka	13
2. Zákon o spotřebitelském úvěru	15
2.1 Nejvýznamnější okolnosti plynoucí ze zákona	15
2.2 Práva spotřebitele	16
2.3 Ochrana spotřebitele	16
2.3.1 Posouzení schopnosti spotřebitele splácet	17
2.4 Ustanovení zákona v případě reklamací	19
2.5 Porušení zákona	20
2.6 Sporné části zákona o spotřebitelském úvěru	20
2.7 Informační povinnost	21
2.7.1 Předšmluvní informace	21
2.7.2 Informace ve smlouvě	22
2.7.3 Informace v průběhu čerpání spotřebitelského úvěru	23
2.7.4 Informace v reklamě	24
2.8 Zánik spotřebitelského úvěru – způsoby	25
2.8.1 Předčasné finanční plnění	25
2.8.2 Odstoupení od smlouvy	26
2.8.3 Výpověď	27
3. Vymezení zadluženosti domácností	29
3.1 Základní pojmy	29
3.2 Spotřeba a domácnost	32
3.2.1 Zadlužení domácností – historie	34
3.2.2 Zadlužení domácností – současnost	35
3.3 Způsob měření zadluženosti	36
3.4 Maximální výše úrokových sazeb	36
3.5 Rozhodčí doložka	38
4. Dělení úvěrů	41

4.1 Spotřebitelský úvěr	41
4.1.1 Spotřebitelský úvěr – dělení	44
4.1.2 Spotřebitelský úvěr – dle poskytovatele	47
4.1.3 Úvěry bez selhání a se selháním dlužníka	50
4.2 Úvěry domácností dle měny a účelu	51
4.3 Registry úvěrů	51
4.4 Reklama - tlak na spotřebitele	53
4.5 Bankovní a nebankovní poskytovatelé	54
4.5.1 Porovnání bankovních a nebankovních spotřebitelských úvěrů	54
4.5.2 Nabídky spotřebitelských úvěrů	59
4.5.3 Malý úvěr na krátkou dobu	59
4.5.4 Velký úvěr na delší dobu	60
4.5.5 Závěr srovnání	60
4.5.6 Sankční poplatky	61
5. Možné doporučení domácnostem	64
5.1 Desatero doporučení	64
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74

Úvod

V mé diplomové práci se budu zabývat dohledem České národní banky (dále jen ČNB) nad finančním trhem v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a rostoucí zadlužeností domácností v České republice (dále jen ČR). Diplomová práce je rozdělena do pěti základních kapitol, tj. Dohled ČNB v České republice, Zákon o spotřebitelském úvěru, Vymezení zadluženosti domácností, Dělení úvěrů a Možné doporučení domácnostem. Potřebné informace k vypracování této diplomové práce jsem získal nejenom z odborné literatury, ale také z internetových zdrojů. Dané odkazy jsou uvedeny na konci této práce. Co se týká finančního trhu, tento je jednoznačně každodenní součástí života každého občana České republiky a samozřejmě je to i ukazatel, v jakém stavu se nachází ekonomika, tj. ukazuje nám zdraví naší ekonomiky. Předně je to určitý pohyb peněz, bez kterého by žádná ekonomika jako taková nemohla fungovat. I když se nám to může na první pohled zdát jednoduché, opak je pravdou. Je třeba si uvědomit základní funkci peněz. Na jedné straně tu jsou ti, kteří tvoří úspory, na druhé straně pak ti, kteří potřebují investovat. V současné době bohužel nemůžeme říci, že se ekonomika nejen v České republice, ale také v jiných členských státech Evropské unie, nachází v pořádku. Tento současný neutěšený stav v ekonomice odstartovala americká hospodářská krize, která se datuje od začátku srpna roku 2007. Poněvadž jsou ekonomiky jednotlivých států a kontinentů úzce propojeny, byla jenom otázka času, kdy se krize z amerického kontinentu přesune i na kontinent evropský. Jsou určitě země, které se vyrovnávají lépe s nastalou problematikou krize v ekonomice, ale bohužel jsou i státy, nad kterými se tzv. stahují mračna obav z dalšího vývoje. Jak jsem již psal, zdravý finanční trh je ukazatelem zdravé ekonomiky. Je to současně ukazatel pro podnikatele a investory, kteří od finančního systému požadují důvěru, jasnou transparentnost a v neposlední řadě bezpečnou stabilitu systému. V každém případě je nutno, abychom těmto hodnotám věnovali potřebnou vážnost, protože se jedná o nejdůležitější klíč pro fungující ekonomický systém. Toto je základní důvod, proč Česká národní banka zajišťuje dohled a regulaci finančního trhu v České republice. Je také nutno připomenout tu skutečnost, že finanční trh se stále mění a rozvíjí, ať je to například rozvíjející se telekomunikační či informační technologie, globalizace, či liberalizace obchodu. Na potřeby a podmínky, které se v průběhu času mění, musí reagovat i jasně daný a stanovený regulační dohled.

1. Dohled ČNB v České republice

V době centrálního plánování ekonomiky, tj. před rokem 1990, byl bankovní dohled v tehdejší Československé socialistické republice neznámou formou dohledu. Jednalo se o tu skutečnost, že veškeré bankovníctví na území Československa podléhalo centrálnímu řízení a možnosti bank, které existovaly, byly výrazně omezeny. Státní banka československá (dále jen SBČS) zaručovala plnění funkce obchodní banky nejenom z důvodu, že poskytovala hospodářským subjektům úvěry a vedení účtů, ale také z důvodu, že plnila funkci emisní banky, která zodpovídala za měnovou politiku. Co se v tehdejší době týkalo daných rozhodnutí ohledně úvěrových prostředků, to podléhalo státnímu plánu, který uvedené stanovoval. I tehdejší státní banky plnily dané stanovené úkoly. Například Česká státní spořitelna či Slovenská štátna sporiteľňa, které měly za úkol shromažďovat informace o úsporách obyvatelstva, či Československá obchodní banka, která měla za úkol zajištění plánování zahraničního obchodu. Další specifické oblasti měly na starost např. Investiční banka či Živnostenská banka.

Od 1. 1. 1990 jsou následně založeny banky Všeobecná úvěrová a Komerční. Tyto banky měly za cíl převzít obchodní aktivity jak v České republice, tak i Slovenské republice. Po listopadu roku 1989 bylo jedním z prvních kroků v případě ekonomické reformy založení dvojstupňového bankovního systému. Tuto změnu můžeme chápat jako velice složitý počín v rámci vzniku komerčního bankovníctví.

Založení dvojstupňového bankovního systému, kterým se povedlo vytvořit podmínky pro větší nabídku bankovních služeb a rozvoj obchodního bankovníctví jako takového, bylo základním kamenem pro bankovní dohled v České republice.

Je nutno si uvědomit tu skutečnost, že ekonomika byla transformována v době, kdy nově vznikající systém byl ještě stále zatížen z předešlých let. Bylo nutno provést změny nejenom v prostředí ekonomickém, ale také přizpůsobit dané legislativní podmínky. V případě ekonomického prostředí šlo o to, že banky vzniklé z přechodu od SBČS byly silně podkapitalizované a určitě zde existovalo mnoho špatných úvěrů. K tomu také určitě nepřispěla skutečnost, že bankám chybělo potřebné vybavení, jednotlivé procesy byly vytvářeny postupně a pracovníkům v mnoha případech chyběly potřebné zkušenosti potřebné ke splnění úkolů. U podmínek v legislativě byl obdobný problém, a to nutnost zajistit vytvoření spousty nových zákonů a samozřejmě přizpůsobit i novou legislativu.

1.1 Vývoj v České republice od roku 1989

Před rokem 1989 bylo v našich zemích z politických důvodů zavedeno centrálně plánované hospodářství, což byl hlavní důvod, proč zde vlastně neexistoval finanční trh. Tuto skutečnost prolomila až sametová revoluce ke konci roku 1989, kdy postupně začalo docházet k transformaci československé ekonomické situace.

S touto změnou jsou spojeny i různé společenskoekonomické změny. Díky těmto všem změnám postupně dochází k založení finančního trhu a zároveň jsou dány základy pro dohled a regulaci finančního trhu. Prvopočátky regulace a dohledu na samém začátku nebyly úplně stabilní a k ideálu měly mnohdy daleko.

„Efektivní systém bankovního dohledu musí mít jasné vymezení odpovědností a cílů každé instituce, která se zabývá dohledem nad bankami. Každá taková instituce by měla být nezávislá při výkonu dohledu a disponovat odpovídajícími zdroji.“¹

Bylo to také vyvoláno z důvodu nedostatku kvalifikovaného a zkušeného personálu. V neposlední řadě se problematika týkala i legislativy, protože stará neodpovídala novým požadavkům a odpovídající legislativa ještě chyběla. Uvedené důvody vedly nakonec k tomu, že v průběhu 90. let bylo provedeno založení několika různých institucí, které měly dohlížet na jednotlivé části trhu. Jednalo se o Úřad pro dohled nad finančními záložkami (dále jen ÚDDZ), Ministerstvo financí České republiky (dále jen MFČR), Česká národní banka (dále jen ČNB) a nakonec se jednalo o Komisi pro cenné papíry (dále jen KCP). Následně dnem 1. července roku 1998 došlo v případě vyjmenovaných subjektů k uzavření dohody, která se týkala vzájemné spolupráce vedoucí ke zkvalitnění dohledu nad společnostmi, které finanční služby zajišťují. Důležitým předpokladem dohody zmíněných subjektů je výměna získávaných informací mezi sebou. V případě kontrolní činnosti se jedná o spolupráci i o potřebné konzultace, při kterých je možno dohodnout potřebné. Každá již zmíněná instituce měla za úkol kontrolovat danou část finančního trhu.

Úřad pro dohled nad družstevními záložkami – jak z názvu plyne, měl za úkol provádět státní dohled nad úvěrními a spořitelními družstvy.

---

¹ NEHYBOVÁ, Marta. *Regulace a dohled nad bankami*. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Miroslav Nehyba, 1999. ISBN 80-902645-5-7, s. 64.

Komise pro cenné papíry – tento subjekt měl na starosti státní dozor nad kapitálovým trhem, tj. hlavním úkolem je dohlížet na obchodníky s cennými papíry či kontrola penzijních fondů.

Ministerstvo financí České republiky – v případě tohoto ministerstva dochází ke státnímu dozoru nad penzijními fondy a dozoru v pojišťovnictví.

Česká národní banka – tato banka měla na starosti bankovní dohled, tj. dozor nad bankami a devizový dohled, např. se jedná o směnárny.

1.2 Bankovní regulace a dohled

Po Sametové revoluci, tj. po roce 1989 bylo nutno přistoupit k samotné transformaci ekonomiky, která byla nastolena v našich českých podmínkách.

To znamenalo odbourání centrálního bankovního řízení. Jednoduše řečeno došlo k tomu, že byl jednostupňový bankovní systém nahrazen systémem dvojstupňovým, který je čitelnější pro tržní ekonomiku. „*Bankovní dohled je jednou z mikroekonomických funkcí centrální banky, zařazujeme ho však do makroekonomické oblasti ekonomického rozvoje.*“² S tímto krokem bylo spojeno i několik dalších důležitých změn: došlo k odbourání direktivního řízení obchodních bank, dále úvěry, které pro svoji činnost potřebovala podniková sféra, již nebyly předmětem centrální banky, ale povinnost byla přesunuta na obchodní banky.

Dále bylo podnikatelským subjektům umožněno při splnění daných podmínek získat licenci, která subjekt opravňovala k tomu, že může podnikat v bankovním sektoru. Toto samotné podnikání v bankovním sektoru se samozřejmě neobejde bez dohledu, který stanovila centrální banka a dále bez bankovní regulace, která je omezena pravidly. Cílem dohledu není v žádném případě nějaké suplování funkce policie a nebo jiných orgánů, které jsou činní v trestním řízení.

Dohled nám stanovuje prostor pro obezřetné podnikání a následně kontroluje jeho dodržování. „*Bankovní regulace a dohled se v našem bankovním systému staly zcela novými prvky, neboť v předešlých podmínkách jednostupňového bankovního*

---

² PÁNEK, Dalibor a Ivana VALOVÁ. *Bankovní regulace a dohled*. Brno: Masarykova universita, 2008. ISBN 978-80-210-4756-3, s. 24.

*systemu je bankovní regulace a dohled nepotřebný, protože banky byly centrální bankou (SBČS) řízeny direktivně prostřednictvím plánů.*³

1.3 Česká národní banka

Dnem vzniku České republiky 1. 1. 1993 došlo i k vytvoření České národní banky, jež se přetransformovala z do té doby sloužící SBČS. ČNB je ústřední bankou v České republice, která zajišťuje dohled nad samotným finančním trhem ve státě. Problematiku řeší Zákon číslo šest z roku 1993.

V tomto případě dohled ČNB dle našeho zákona zahrnuje následující:

„a) rozhodování o žádostech o udělení licencí, povolení, registrací a souhlasů podle jiných právních předpisů.

b) kontrolu dodržování podmínek stanovených udělenými licencemi a povoleními.

c) kontrolu dodržování zákonů a přímo použitelných předpisů Evropské unie, jestliže je k této kontrole Česká národní banka tímto zákonem nebo jinými právními předpisy zmocněna, a kontrolu dodržování vyhlášek vydaných Českou národní bankou.

d) získávání informací potřebných pro výkon dohledu podle jiných právních předpisů a jejich vymáhání, ověřování jejich pravdivosti, úplnosti a aktuálnosti.

e) ukládání opatření k nápravě a sankcí podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů.

*f) řízení o správních deliktech a přestupcích*⁴

*„Zjistí-li Česká národní banka nedostatky v činnosti banky nebo pobočky zahraniční banky, je oprávněna podle povahy zjištěného nedostatku vyžadovat, aby banka nebo pobočka zahraniční banky ve stanovené lhůtě zjednala nápravu, případně aby odstranila nedostatek.”*⁵ Daným opatřením ČNB určí výjimku z pravidel a povinností, které případně omezí a nebo úplně zakáže uskutečnění některých obchodů nebo převodů.

---

³ NEHYBOVÁ, Marta. *Regulace a dohled nad bankami*. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Miroslav Nehyba, 1999. ISBN 80-902645-5-7, s. 13.

⁴ Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance: Část X., § 44, odst. 2, písmeno "a". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, 3/1993.

⁵ Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách: Část VII., § 26, odst. 1, písmeno "a". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, 5/1992.

V neposlední řadě se to může týkat určení lhůt periodicity v případě určitého odchýlení od zákona o bankách, které může provést samotná banka.

Jako poradní orgán bankovní rady v rámci ČNB se zřizuje výbor pro finanční trh. V tomto výboru zasedá celkem sedm členů. V čele stojí předseda, následuje místopředseda a člen výboru, kteří jsou zvoleni rozpočtovým výborem Poslanecké sněmovny. Tito lidé musí být odborníky v dané oblasti finančnictví.

Dalším členem výboru je člen bankovní rady, který je jmenovaný a samozřejmě i odvolatelný členy bankovní rady, pak jsou to dále dva vedoucí pracovníci Ministerstva financí České republiky, kteří jsou do svých funkcí jmenováni a také odvolatelní ministrem financí. A v neposlední řadě se také jedná o finančního arbitra.

Všichni členové výboru musí své dané funkce vykonávat bez svých zájmů, tj. nestranně a za tuto pozici jim nepřísluší vůbec žádná odměna.

Tento kompletní výbor má za úkol sledovat celý finanční trh, vytvářet strategie, koncepce a postupy k dohledu nad trhem. „*Bankovní dohled ČNB je v praxi prováděn formou dohledu na místě a formou dohledu na dálku. Dohled na místě umožňuje přímo v bance posoudit oblasti, které nejsou postihnutelné v rámci dohledu na dálku.*“⁶

Co se týká dohledu na místě, je možno jednoduše říci, že se jedná o posouzení oblastí, které není možné na dálku jakkoli postihnout. Nutno vycházet ze zásady, že by určitě v každé bance měla být provedena kontrola jednou za dva roky. V těch bankách, kde je výkon problematický, by měla být kontrola prováděna v častějších intervalech. Co se týká druhé formy dohledu, tj. dohled na dálku, jedná se o detailnější formu, protože zde funguje monitoring na základě pravidelně získaných informací, které je možno získat formou hlášenek, či výkazových protokolů, které mají za povinnost jednotlivé banky předkládat České národní bance, která tuto problematiku zastřešuje a má ji celou v kompetenci.

Tato ústřední banka každý rok vypracuje zprávu o výkonu dohledu nad finančním trhem a tuto z informativních důvodů kompletně předkládá nejenom do Poslanecké sněmovny, ale také Senátu a v neposlední řadě i vládě.

---

⁶ NEHYBOVÁ, Marta. *Regulace a dohled nad bankami*. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Miroslav Nehyba, 1999. ISBN 80-902645-5-7, s. 73.

2. Zákon o spotřebitelském úvěru

V další části této diplomové práce bych se chtěl podrobněji zabývat zákonem o spotřebitelském úvěru, tj. jeho zákonnou úpravou. Tato úprava je v současné době upravená novým zákonem o spotřebitelském úvěru, č. 145/2010 Sb. s platností od 20. 5. 2010 a účinností od 1. 1. 2011. Chtěl bych se zabývat jak jeho přínosy, tak i jeho nedostatky. Dále bych se také chtěl věnovat úvěrovým registrům a hlavním přínosům pro úvěrový trh, tzn. jeho fungování.

2.1 Nejvýznamnější okolnosti plynoucí ze zákona

Jak bylo již uvedeno, zákon o spotřebitelském úvěru vešel v platnost 1. ledna 2011 a týká se spotřebitelských úvěrů, které jsou „s celkovou výší nižší než 5000 Kč nebo vyšší než 1880000 Kč; částka 5000 Kč se považuje za dosaženou též tehdy, je-li mezi tímž věřitelem a spotřebitelem uzavřeno v období 12 měsíců více smluv se stejným nebo obdobným účelem, přičemž se tento zákon vztahuje na smlouvu, kterou se dosáhne nebo přesáhne celková výše úvěru 5000 Kč, a všechny následující smlouvy uzavřené v uvedeném období.“⁷ I když by do tohoto finančního rozmezí spadaly poskytnuté úvěry na výstavbu domů či jejich koupě, podmínky uvedené v tomto zákoně se na tyto hypoteční úvěry nevztahují. Hlavním cílem tohoto zákona je ta skutečnost, že musí být dosažen soulad spotřebitelských trhů v rámci Evropy jako celku a „představuje důležitý prvek ochrany spotřebitele, neboť mu zajišťuje orientaci v národním právu implementujícím právo EU“⁸ S tím je dále spojena důvěra a jistota spotřebitele k poskytovateli spotřebitelského úvěru na tomto finančním poli.

I tak má zákon několik problematických míst, jako je například výše úrokové sazby, popř. výše RPSN a nebo rozhodčí doložky. Zákon je orientován na spotřebitele a dá se určitě říci, že ho ve většině případů staví do situace pro uvedeného spotřebitele výhodnější než v době, kdy zákon nebyl ještě vydán. V případě věřitele se dá říci, že je vázán spoustou daných povinností. V práci chci nastínit nejdůležitější části zákona a jeho plynoucí důsledky.

---

⁷ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 2, písmeno "e". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁸ WACHTLOVÁ, Lucie a Jan SLANINA. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-118-5, s. 2.

2.2 Práva spotřebitele

V dnešní podobě zákona má spotřebitel možnost svůj závazek plynoucí ze spotřebitelského úvěru kdykoli předčasně splnit. V případě věřitele se jedná o skutečnost, že ten má právo na finanční náhradu nákladů v souvislosti s předčasně splněným splacením úvěru. Zákon řeší maximální výši těchto výdajů.

Pokud zbývá spotřebiteli splatnost delší než jeden rok, není zákonem umožněno, aby bylo přesáhnuto 1 % z předčasně splacené části celkové výše úvěru. „*Není-li tato doba delší než jeden rok, nesmí výše náhrady nákladů přesáhnout 0,5 % z předčasně splacené části celkové výše spotřebitelského úvěru.*“⁹ Procentuální částka se vztahuje pouze na danou jistinu úvěru, nikoli na případné úroky. Uvedené si můžeme předvést na příkladu. Spotřebitel má uzavřen smluvní vztah na úvěr ve výši 200.000,- Kč s dobou splatnosti 2 roky. Deset měsíců, než vyprší uzavřený smluvní vztah, je dluh na jistinu 100.000,- Kč a v případě úroku se jedná o výši 20.000,- Kč. Spotřebitel by se rozhodl úvěr předčasně splatit, tak by věřitel mohl žádat náhradu nákladů a to ve výši 500,- Kč (0,5 % ze 100.000,- Kč). Mohla by nastat situace, že věřitel by si účtoval vyšší částku za předčasné splacení úvěru ze strany spotřebitele. Na toto zákon také pamatuje a došlo by k tomu, že by věřitel mohl být pokutován až do výše „20.000.000,- Kč za správní delikt.“¹⁰ Můžeme refinancovat úvěry či konsolidovat úvěry, což nám umožňuje toto ustanovení. Oblíbeným produktem většiny bankovních, ale i nebankovních institucí, se právě stala konsolidace úvěrů. Spotřebitel má možnost si zajistit nižší sazbu než u předchozího úvěru a banky tím rozšiřují úspěšně svoji klientelu.

2.3 Ochrana spotřebitele

V zákoně je také stanoveno, že spotřebitel může od smluvního vztahu odstoupit do čtrnácti dnů, aniž by uvedl jakýkoli důvod. Toto opatření chrání spotřebitele, který například ve své zbrklosti, jak to v některých případech bývá, uzavřel smluvní vztah.

---

⁹ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 15, odst. 3. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

¹⁰ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 20, odst. 5, písmeno "a". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Může se také jednat o to, že po následném důkladném spotřebitelově prostudování smlouvy tento zjistí, že úvěr se nejeví až tak výhodně, jako to ze začátku vypadalo.

U tohoto ustanovení nemá věřitel právo, v případě odstoupení spotřebitele od úvěru, požadovat další finanční plnění, pokud se nejedná o náhrady nevratných poplatků, které zaplatil věřitel orgánům veřejné správy a nebo dalším osobám, které mohly být pověřeny výkonem veřejné správy. „*Pokud věřitel nebo třetí osoba na základě smlouvy mezi třetí osobou a věřitelem poskytuje doplňkovou službu související se smlouvou, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, okamžikem odstoupení od této smlouvy zaniká i smlouva o doplňkové službě.*“¹¹ Na přehlídkových akcích bylo poskytnutí spotřebitelského úvěru a prodej zboží rozdělen na dvě smlouvy a tímto ustanovením zanikla doplňková služba.

Odstoupením od smluvního vztahu koupě a vrácení zboží však nezanikne povinnost splácet spotřebitelský úvěr. Tuto situaci zákon řeší. Věřiteli ani třetí osobě nevzniká právo na jakékoli uplatnění případných sankcí, které by mohly být spojeny se zánikem smlouvy, „*samozřejmě má právo na vrácení jistiny a lze si i představit, že věřitel bude mít právo na určitý minimální poplatek za předchozí uzavření smlouvy, pokud to bylo dohodnuto.*“¹²

2.3.1 Posouzení schopnosti spotřebitele splácet

„*Věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.*“¹³ Co se týká případu bankovních institucí, banka je povinna posoudit úvěruschopnost spotřebitele dle obecné povinnosti obezřetného

---

¹¹Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 11, odst. 4. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

¹² DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 53.

¹³ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 9, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

podnikání. Pokud se zjistí, že věřitel tuto povinnost porušil, tak se dle zákona „za správní delikt uloží pokuta do 10.000.000,- Kč.“¹⁴

Výraz „s odbornou péčí“ je určitě svým způsobem zavádějící a není příliš jasný. Z uvedeného je jasné, že existuje široká možnost, jak se k uvedenému postavit.

I sám Dohnal s tím souhlasí ve své knize a dodává: „*taxativní výčet postupů „náležité odborné péče“ by byl lepším řešením.*“¹⁵ Nastavené nečitelné definice jenom dávají další možnost porušení právních jistot. Zákon nám stanovuje ve dvou daných případech, jak zajistit požadovanou schopnost spotřebitele úvěr splácet.

„*Na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.*“¹⁶ Může se stát, že věřitel, který neproověří spotřebitele pomocí existujících registrů, tím může ohrozit i věřitele, který poskytl úvěr spotřebiteli již dříve, např. v případě telekomunikačních služeb. Zákon „*přenáší spoluodpovědnost za posouzení jeho úvěruschopnosti i na spotřebitele, kterému ukládá povinnost sdělit věřiteli na jeho žádost úplné, přesné a pravdivé údaje nezbytné pro posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr.*“¹⁷ Hlavní odpovědnost ale nese stále věřitel.

„*Pokud tedy spotřebitel zamlčí důležité informace jenom proto, že jej o ně věřitel nepožádal, ale sdělí úplné, přesné a pravdivé údaje v rozsahu, v kterém je o ně věřitel požádal, svou povinnost splnil, ale věřitel nesplnil svou povinnost odborné péče, protože spotřebitele o údaje, které sám považuje za důležité, nepožádal.*“¹⁸ „*Porušení povinnosti poskytnout věřiteli úplné, přesné a pravdivé údaje spotřebitelem je stíháno jako trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 TrZ.*“¹⁹

---

¹⁴ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 20, odst. 5, písmeno "b". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

¹⁵ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 42.

¹⁶ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 9, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

¹⁷ WACHTLOVÁ, Lucie a Jan SLANINA. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-118-5, s. 107.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž, s. 108.

V případě spotřebitele se nejedná o sankci přímo plynoucí ze zákona o spotřebitelském úvěru, ale jde o to, že se dopouští úvěrového podvodu dle trestního zákoníku, kde je výše trestu odnětí svobody až na dva roky. Zde by bylo určitě dobře, kdyby tuto situaci zákon ošetřil lépe, aby došlo k určitému odlehčení trestních soudů. V knize Dohnala se můžeme dočíst, že ten chce „*celou situaci pojmout jinak, například zákazem podávat žádost o úvěr v případě, když spotřebitel v minulosti uváděl nepravdivé údaje, což by měl věřitel povinnost zjistit z příslušného registru.*“²⁰

Určitě nevěřím tomu, že by se našla široká podpora k tomuto návrhu celoživotního zákazu, ale nějaká poměrná doba, např. jeden až tři roky, podle závažnosti prohřešku, by bylo určitě vhodným a odpovídajícím řešením.

2.4 Ustanovení zákona v případě reklamací

„*Pokud spotřebiteli soudem přiznané nebo prodávajícím či poskytovatelem služby písemně co do důvodu a výše uznané právo na peněžitě plnění nebylo ze strany prodávajícího nebo poskytovatele služby dobrovolně uspokojeno, ručí za uspokojení tohoto práva věřitel.*“²¹ Následně pak se věřitel nechtěně dostane do pozice ručitele.

Toto spojení není asi určitě to nejlepší, protože může nastat situace, kdy provedeme sankcionování poskytovatele úvěru, v případě pochybení dalšího subjektu, tj. prodejce zboží, protože někdy v minulosti měli spolu smluvní vztah. „*Aby nedocházelo k zatěžování věřitele „reklamacemi hrnců“ a jiného spotřebního zboží, omezuje zákon nároky spotřebitelů pouze na peněžitě plnění a pouze za určitých okolností.*“²² K peněžitému plnění může dojít v případě, kdy například prodejce nezaplatí finanční náhradu za reklamované zboží, které je neopravitelné a tím pádem určené k likvidaci. Dále může dojít k situaci, že poskytovatel úvěru je nucen zaplatit výlohy u soudu v případě vyhraného soudního řízení spotřebitele vůči prodejci zboží. „*Pokud půjde o jednotlivé případy, nebudou mít poskytovatelé spotřebitelských úvěrů problém.*“

---

²⁰ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 41 - 42.

²¹ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 14, odst. 4. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

²² WACHTLOVÁ, Lucie a Jan SLANINA. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-118-5, s. 150.

*Jestliže ovšem dojde například ke krachu velkého internetového obchodu s elektronikou, mohou náhle věřitelé ručit za závazky v hodnotě několika milionů Kč.*²³

2.5 Porušení zákona

Spotřebitelský zákon nám stanovuje několik možností provedení sankcí v případě, že dojde k jeho porušení. Obsahem zákona je, aby konkrétně vymezil správní delikty. Stanovené sankce musí být hlavně účinné, přiměřené a odrazující.

Nejčastější pravděpodobné prohřešky jsou klamavé, neúplné či agresivní reklamy, dále se jedná o neposkytnutí před smluvních informací, neuvedení důležitého údaje, případně nesplnění povinností, které plynou z vázaných spotřebitelských úvěrů. V těchto případech se jedná o pokutu věřiteli až do výše 20.000.000,- Kč. V případě, že věřitel poruší povinnost posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, jedná se o pokutu věřiteli až do výše 10.000.000,- Kč. V případech, kdy poskytovatel úvěru, který je oprávněn zpracovat údaje o spotřebitelích v případě zjištění jejich úvěruschopnosti neposkytl tyto jiným věřitelům, hrozí pokuta až ve výši 1.500.000,- Kč. *„Stanovené sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující. Takto uložená povinnost má za následek, alespoň na poli ochrany spotřebitele, stanovení veřejnoprávních sankcí.*²⁴

2.6 Sporné části zákona o spotřebitelském úvěru

Z již napsaného plyne, že spotřebitelský zákon je předurčen k tomu, aby zlepšil podmínky pro spotřebitele při uzavírání smluvního vztahu.

Naopak na věřitele je nanесeno nemálo povinností. I přesto můžeme najít části, kde se naši zákonodárci neodhodlali k přísnější podobě zákona. Uvedená práce se bude dále snažit podrobněji zkoumat dvě takové nejdůležitější části.

---

²³ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 57.

²⁴ WACHTLOVÁ, Lucie a Jan SLANINA. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-118-5, s. 172.

2.7 Informační povinnost

Zákon o spotřebitelském úvěru stanovuje soupis informací, které musí obsahovat smlouva o spotřebitelském úvěru. „*Jestliže smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nemá písemnou formu, neobsahuje informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu, nebo nebyla alespoň v jednom vyhotovení poskytnuta spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat, a spotřebitel tuto skutečnost uplatní u věřitele, pokládá se spotřebitelský úvěr od počátku za úročný ve výši diskontní sazby platné v době uzavření této smlouvy uveřejněné Českou národní bankou a ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr jsou neplatná.*“²⁵

2.7.1 Předmluvní informace

Předmluvní informace jsou důležité podklady pro zajištění dostatečné a včasné informovanosti spotřebitele. I když ještě nemá potenciální spotřebitel uzavřen smluvní vztah se zprostředkovatelem, je nutno již v této chvíli podat určité minimum informací.

„*Učiní tak s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo před tím, než spotřebitel učiní závazný návrh na uzavření takové smlouvy.*“²⁶ Musí se samozřejmě jednat o informace, které klient použije pro srovnání různých nabídek a následně je využije k jasnému rozhodnutí, zda smluvní vztah uzavře či nikoli v návaznosti na spotřebitelský úvěr. Potřebné podklady jsou informace o věřiteli, o druhu spotřebitelského úvěru, o celkové částce, kterou musí splatit spotřebitel, o úrokové sazbě, o roční procentní sazbě nákladů, o úrokové sazbě. Tuto věřitel použije v případě, že se spotřebitel opozdí se splácením úvěru či ho přestane platit úplně, o právu na odstoupení od smluvního vztahu, o možnosti předčasného splacení atd. Tyto jsou uvedeny v příloze dvě zákona o spotřebitelském úvěru. Všechny potřebné minimální informace musí poskytovatel poskytnout na samotné části dokladu, který musí být v listinné podobě, a nebo je také možné dodat na jiném nosiči, který je trvalý. Tyto uvedené minimální informace musí být stejně výrazné.

---

²⁵ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 8. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

²⁶ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 5, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Touto formulací se snažil zákonodárce předejít skutečností, jako je to, že by poskytovatel úvěru mohl mezi mnoha nepodstatnými informacemi uvést naopak informace ve své podstatě rozhodující, ale jenom drobným písmem a mohlo by dojít ze strany spotřebitele k přehlédnutí těchto informací. Věřitel má tu možnost, aby ze zákona využil předepsaného formuláře, který je uveden v příloze šest pro standardní informace o úvěru a nebo mustr v příloze sedm, který je uveden pro úvěr ve formě případného přečerpání a za účelem uzavření nové smlouvy, díky které se popřípadě odkládá platba, a nebo se změní způsob úhrady. Dojde-li k tomu, že věřitel uvedené formuláře ze zákona použije, má se za to, že svým informačním povinností dostal a tudíž je splnil.

Dále zákon stanovuje, že poskytovatel úvěru musí potenciálnímu spotřebiteli podat takové informace, aby tento jim porozuměl a byl schopen se rozhodnout, zda podané informace jsou tak vyhovující, aby uzavřel smluvní vztah. Hlavně se zde jedná o vysvětlení v případě jednotlivých předmluvních podmínek. V případě, že spotřebitel neobdrží povinné informace, či mu nebude poskytnuto náležité vysvětlení v návaznosti na daný zákon, jedná se o správní delikt s pokutou.

2.7.2 Informace ve smlouvě

Sjednaný spotřebitelský úvěr musí mít povinně písemnou formu. Daný požadavek ze zákona má za účel mezi poskytovatelem a spotřebitelem nastolit určitou právní jistotu a v případě sporu i jeho řešení. Spotřebitel má právo požádat poskytovatele úvěru o předložení kopie návrhu smlouvy za účelem seznámení se s jednotlivými smluvními částmi. Jedná se o bezplatný proces. „*Smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, vyžaduje písemnou formu a musí obsahovat informace stanovené v příloze č. 3 k tomuto zákonu uvedené jasným, výstižným a zřetelným způsobem. Nesplnění této informační povinnosti nebo písemné formy nemá za následek neplatnost smlouvy. Je-li část smlouvy určena odkazem na obecné podmínky, musí připojit věřitel ke smlouvě jen takovou část obchodních podmínek, která se týká uzavírané smlouvy. Použitá velikost písma nesmí být menší než ve smlouvě.*“²⁷

---

²⁷ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 6, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Jedná se například o kontaktní údaje obou smluvních stran, informace o druhu spotřebitelského úvěru, stanovení výše, počtu a dané četnosti plateb, informace o možnosti odstoupení od smlouvy, informace o možnosti předčasného splacení spotřebitelského úvěru, informace o možnosti řešení daného sporu ve spolupráci s finančním arbitrem aj. Z uvedeného je zřejmé, že smlouva musí obsahovat jak informace ekonomického charakteru (jako je např. roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr), tak informace o právu spotřebitele (jako je např. právo na předčasné splacení spotřebitelského úvěru). Tím je zajištěna potřebná informovanost. Opět, tak jako v předešlém případě, pokud poskytovatel nesplní dané povinnosti ze zákona, dopouští se správního deliktu, kde mu hrozí opět pokuta.

Pokud nebudou splněny informační povinnosti, tak mimo již uvedený správní delikt se může jednat i o soukromoprávní delikt. Konkrétně se jedná o důsledky, které vzniknou na základě daného úvěrového smluvního vztahu.

V případě, že smlouva neobsahuje potřebné povinné informace a spotřebitel uvedené prokáže, tak se jedná o úročení od samotného začátku plnění ve výši diskontní sazby, která je platná v době uzavření smlouvy a vydanou Českou národní bankou. Uvedená sankce je stanovena obecně v případě, pokud nejsou splněny vyžadované povinnosti, ale to i v tom případě, že podklady v návaznosti na stanovený úrok byl stanoven dle zákona, ale chyběla by jakákoli jiná povinná informace. Není možné ani to, aby věřitel požadoval po spotřebiteli jiné případné platby, i když budou předmětem smluvního vztahu, ale bude jakkoli porušeno nesplnění podání některých z povinných informací. Další sankcí je to, že *„spotřebitel může od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, odstoupit bez uvedení důvodů ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření této smlouvy. V případě, že tato smlouva neobsahuje informace stanovené v § 6 odst. 1, lhůta pro odstoupení neskončí dříve, než 14 dnů poté, kdy věřitel spotřebiteli chybějící informace poskytne v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.“*²⁸

2.7.3 Informace v průběhu čerpání spotřebitelského úvěru

„Věřitel je povinen po dobu trvání spotřebitelského úvěru informovat spotřebitele v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat o každé změně výpůjční

---

²⁸ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 11, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

úrokové sazby, a to v přiměřeném předstihu před nabytím její účinnosti, jinak není tato změna vůči spotřebiteli účinná.“²⁹ Je povinen informovat spotřebitele o každé změně úrokové sazby ještě před tím, než případná změna bude platná. Nastane-li případ, že poskytovatel spotřebitele včas nebude informovat o případné změně, tak tato změna vůči spotřebiteli nebude platná. V případě spotřebitelských úvěrů, u kterých je možnost přečerpání, vztahuje se na věřitele další informační povinnost a tou je ta skutečnost, že spotřebitel musí dostávat pravidelně z účtu výpis, například v listinné podobě.

2.7.4 Informace v reklamě

Spotřebitelský zákon jasně stanovuje, že spotřebitel musí být dostatečně a jasně informován o daných podmínkách spotřebitelského úvěru. Tomuto skutku nahrává i ta skutečnost, že se zde upravují již povinné informace, které musí sdělit poskytovatel ve fázi marketingové prezentace potenciálnímu spotřebiteli, tj. jedná se o reklamu.

Poskytovatel je v reklamě povinen, pokud se zde jedná o jakýkoli údaj v návaznosti na náklady spotřebitelského úvěru, uvádět zřetelným a jasným způsobem určitý výčet minimálních informací, a to ve formě reprezentativního vzorku.

*„Jedná se zejména o informace a údaje ekonomického charakteru, na jejichž základě si spotřebitel bude moci snáze porovnat nabídky jednotlivých poskytovatelů a udělat si představu o výhodnosti nabízeného produktu.“*³⁰ Dalším ustanovením, které plyne ze zákona o spotřebitelském úvěru pro poskytovatele, tj. jeho informační povinnost je, že je totiž *„povinen v reklamě a v dokumentaci určené pro spotřebitele uvádět rozsah svých oprávnění, zejména, že vykonává zprostředkovatelskou činnost výhradně pro jednoho nebo i více věřitelů nebo že tuto činnost nevykonává pro žádného věřitele.“*³¹ Díky těmto ustanovením se spotřebitelský zákon stal předpisem k zákonu č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o

---

²⁹ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 7, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

³⁰ MIKULÁŠ, Zdeněk a Ondřej SLEZÁK. *Zákon o spotřebitelském úvěru: Epravo.cz* [online]. 11.6.2010 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-spotrebitelskem-uveru-63132.html>

³¹ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 17, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, protože jde o úpravu speciálních pravidel na reklamu ke spotřebitelskému úvěru.

„Dozor nad dodržováním povinností stanovených tímto zákonem vykonává Česká obchodní inspekce, s výjimkou dozoru nad činností subjektů, u nichž dozor vykonává Česká národní banka.“³² Rada pro rozhlasové a televizní vysílání provádí v souladu se zákonem o regulaci reklamy jenom výkon obecného dozoru.

V zákoně o spotřebitelském úvěru jsou uvedeny dané sankce v případě, pokud dojde k porušení podání minimálních informací v dané reklamě.

2.8 Zánik spotřebitelského úvěru – způsoby

2.8.1 Předčasné finanční plnění

Pro případ předčasného plnění v rámci spotřebitelského úvěru bylo uvedené také zakotveno a řešeno v zákoně o spotřebitelském úvěru. A potažmo, jako důležitý ochranný prvek vůči spotřebiteli i do nové právní úpravy.

Každá právní úprava má svůj daný vývoj, tak i v tomto případě došlo k předešlé úpravě ke zpřesnění povinností a práv klientů, využije-li této možnosti.

V případě termínu nepřiměřený prospěch může docházet a určitě dochází k určitým nesrovnalostem. Nový zákon dané záležitosti více upřesňuje: „Spotřebitel je oprávněn spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti splatit kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru. V takovém případě má spotřebitel právo na snížení celkových nákladů spotřebitelského úvěru o výši úroku a dalších nákladů, které by byl spotřebitel povinen platit v případě, kdy by nedošlo k předčasnému splacení spotřebitelského úvěru.“³³ Poskytovatel ale má na druhou stranu právo na to, aby mu spotřebitel uhradil objektivně doložitelné náklady, které mu následně vzniknou, pokud dojde ze strany spotřebitele k předčasnému splacení úvěru. Tyto náklady, které by poskytovatel požadoval, upřesňuje ve svém znění i zákon o spotřebitelském úvěru.

---

³² Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 19. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

³³ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 15, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Nesmí se ovšem jednat o více jak 1% z předčasně splacené části celého spotřebitelského úvěru v době, kdy doba mezi koncem spotřebitelského úvěru a dobou předčasného plnění přesáhne jeden kalendářní rok. Pokud je uvedená doba kratší, není přípustné, aby náhrada nákladů z předčasně splacené celkové výše spotřebitelského úvěru přesáhla 0,5%. Zákon nám také stanovuje, že náhrady případných nákladů nesmí překročit danou částku úroků, kterou by musel spotřebitel zaplatit za dobu od předčasného splacení úvěru až do smluvního ukončení průběhu spotřebitelského úvěru. Uvedené ustanovení zakotvuje i výjimky v případě požadované náhrady nákladů, pokud dojde k předčasnému splacení, tedy konkretizuje, kdy poskytovatel není oprávněn tuto náhradu žádat. V tomto případě se jedná o situace, kdy v rámci plnění z pojistné smlouvy došlo ke splacení spotřebitelského úvěru, potom v případě přečerpání.

A v neposlední řadě také v případě, pokud došlo ke splacení spotřebitelského úvěru v době, pro které nebyla stanovena pevná úroková sazba.

2.8.2 Odstoupení od smlouvy

Důležitou a pro spotřebitele zásadní novinkou je fakt, že: „*může od smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, odstoupit bez uvedení důvodů ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření této smlouvy. V případě, že tato smlouva neobsahuje informace stanovené v § 6 odst. 1, lhůta pro odstoupení neskončí dříve, než 14 dnů poté, kdy věřitel spotřebiteli chybějící informace poskytne v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.*“³⁴ Tato úprava se v případě spotřebitelského úvěru zařadila mezi další eurokonformní předpisy. V této úpravě odstoupení od smlouvy v rámci spotřebitelského úvěru, na rozdíl odstoupení od smlouvy v běžném případě dle Občanského zákoníku, je pro klienta významnější také z toho důvodu, že nemusí splnit další případné podmínky. Jedná se jednoznačně o posílení postavení spotřebitele na trhu a dává mu určitým způsobem možnost, aby si uvědomil své nutné potřeby, ale i práva a samozřejmě i povinnosti v rámci uzavřeného smluvního vztahu, tj. spotřebitelského úvěru. Tato možnost nám změnila celkově postavení spotřebitele, který at' již ve spěchu či nátlaku udělal špatné rozhodnutí a zákon mu dává možnost tento svůj špatný krok napravit.

---

³⁴ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 11, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Zákon také řeší otázku sankcí, pokud nedojde ke splnění daných informačních povinností ze strany poskytovatele ve smluvním vztahu, kdy se čtrnáctidenní lhůta prodlouží o čas, než poskytovatel potřebné povinné informace spotřebiteli předá. V případě, že se spotřebitel rozhodne pro využití tohoto svého práva, tak v návaznosti na spotřebitelský zákon takto musí učinit písemně, a to nejpozději v den, kdy končí lhůta. Pak má spotřebitel za povinnost zaplatit jistinu a dané úroky, které jsou dohodnuty sazbou, a to za období ode dne, kdy došlo k čerpání finančních prostředků ze spotřebitelského úvěru po den, kdy byla zaplácena daná jistina.

Dle stanovených pravidel by uvedené mělo být zapláceno pokud možno ihned, ale i zde je nastavena lhůta, která trvá třicet dnů od chvíle, kdy došlo k odeslání odstoupení od smluvního vztahu. Nad rámec toho, co zde bylo již uvedeno, nemá poskytovatel nárok žádat od spotřebitele již žádné jiné finanční plnění na rozdíl od nevratných poplatků, které již musel zaplatit orgánům veřejné správy.

Pokud řeší smluvní vztah v rámci spotřebitelského úvěru i další případné související závazky, tak i tyto v případě zániku smlouvy automaticky zanikají. Může se například jednat o pojištění, což je typická doplňková služba. Z popsaného plyne, že forma odstoupení od smlouvy o smluvním vztahu v případě spotřebitele je významný prvek, protože posiluje jeho postavení na trhu. Je pochopitelné, že naopak ze strany poskytovatelů se objevují připomínky, že tohoto práva ze strany spotřebitele je možno také zneužít, např. to, že produkt bude využíván po dobu třiceti dnů, kdy dojde ke splacení příslušných úroků, bez dalších jakýchkoli poplatků.

2.8.3 Výpověď

Co se týká výpovědi spotřebitelského úvěru, tak toto je další možnost zániku, který je ošetřen v zákoně o spotřebitelském úvěru. I v případě výpovědi se jedná o zánik právního vztahu, tj. spotřebitelský úvěr, který je sjednán na neurčitou dobu.

Spotřebitel je *„oprávněn kdykoliv vypovědět spotřebitelský úvěr sjednaný na dobu neurčitou, a to s okamžitou účinností, pokud nebyla sjednaná výpovědní doba.“*³⁵

Výpovědní doba v tomto případě nesmí překročit více jak jeden měsíc.

---

³⁵ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 12, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Výpovědí může uzavřít smluvní vztah i strana silnější, v tomto případě poskytovatel spotřebitelského úvěru. Provést tento krok může jenom splněním určitých podmínek, které jsou přímo sjednány ve smluvním vztahu a způsob oznámení spotřebiteli bude proveden písemnou formou a nebo na jiném trvalém nosiči dat.

Ze strany poskytovatele, v případě výpovědní lhůty, nesmí být tato kratší než dva měsíce. „*Je-li to dohodnuto ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, uzavřené na dobu neurčitou, může věřitel spotřebiteli z objektivních důvodů ukončit oprávnění čerpat spotřebitelský úvěr.*“³⁶ Těmito objektivními důvody jsou myšleny ty důvody, které sám nemůže poskytovatel předvídat a tudíž jsou nezávislé na jeho vůli. Poskytovatel je povinen spotřebitele informovat o ukončení čerpání spotřebitelského úvěru v předstihu. V případě, že mu je k uvedenému z nějakého důvodu zabráněno nějakou skutečností, má poskytovatel povinnost informovat ihned po této skutečnosti.

---

³⁶ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 13. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

3. Vymezení zadluženosti domácnosti

Jednou ze základních částí ekonomického systému je domácnost, která v každém případě jednoznačně představuje celý průřez dané ekonomie. Chování domácnosti se samozřejmě musí zákonitě projevit v různých rozborech a zkoumání nejenom na úrovni jednotlivých samotných rodin, ale samozřejmě se toto chování sleduje a následně promítá do jednotlivých národních analýz a statistik. Určitě panuje shoda ve skutečnosti, že hlavní rolí domácnosti na straně ekonomiky je kladný vliv na výsledky národního hospodářství, potažmo se jedná o podporu ekonomického růstu. Mimo to, že domácnosti firmám umožňují poskytnutí výrobního faktoru práce, za dané ohodnocení dostávají mzdu, kterou následně smění za různé služby a nebo určité statky. Tímto krokem se rozvíjí produkce, podniky investují, čímž dochází k rozšíření výroby a v neposlední řadě dochází k podpoře hrubého domácího produktu.

3.1 Základní pojmy

Abychom se mohli lépe orientovat v problematice zadlužování domácností, je důležité si uvědomit a umět zařadit pár daných pojmů v této problematice. Musíme si uvědomit, že tato problematika je daleko širší, ale pro základní potřebu je dostačující si pro upřesnění zde několik důležitých pojmů uvést.

Spotřebitel – „*spotřebitelem fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“³⁷ V případě spotřebitele je možno provést dvojí rozdělení. V jednom případě zde máme osobu dobře informovanou a obeznámenou se všemi možnými riziky, které plynou v případě uzavření smluvního vztahu v návaznosti na spotřebitelský úvěr, tj. spotřebitele aktivního a na straně druhé máme osobu, která je velice důvěřivá, slabá, manipulovatelná, v tomto případě se jedná o pasivního spotřebitele.

Věřitel – „*věřitelem osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“³⁸

---

³⁷ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "a".
In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

³⁸ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "b".
In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Roční procentní sazba nákladů (dále jen RPSN) – jednoduše řečeno se jedná o všechny náklady úvěru pro spotřebitele. Jedná se o vyjádření ročního procentuálního podílu z celkové výše spotřebitelského úvěru. „*Celkovými náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele veškeré náklady, včetně úroků, provizí, daní a veškerých dalších poplatků, které spotřebitel musí zaplatit v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a které jsou věřiteli známy, s výjimkou nákladů na služby notáře; do celkových nákladů se započítávají i náklady související s doplňkovými službami spotřebitelského úvěru, zejména pojistné, pokud je uzavření smlouvy o poskytnutí doplňkové služby povinné pro získání spotřebitelského úvěru nebo pro jeho získání za nabízených podmínek.*“³⁹
„*Výpočet roční procentní sazby nákladů na spotřebitelský úvěr je založen na předpokladu, že spotřebitelský úvěr bude trvat po dohodnutou dobu a že věřitel a spotřebitel splní řádně a včas své povinnosti.*“⁴⁰

Úrok – „*banky půjčují peníze za úplatu, kterou představuje určité procento ročního zhodnocení, jež nazýváme úrok. Jednoduše řečeno – úrok představuje cenu peněz.*“⁴¹

Lichva – „*kdo zneužívá něčí rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyšlnosti nebo něčího rozrušení, dá sobě nebo jinému poskytnout nebo slíbit plnění, jehož hodnota je k hodnotě vzájemného plnění v hrubém nepoměru, nebo kdo takovou pohledávku uplatní nebo v úmyslu uplatnit ji na sebe převede.*“⁴²

Úroková míra a nebo také jako úroková sazba, je cena uváděná v procentech, která vychází z uložených či půjčených finančních prostředků. Vyjadřuje se zkratkou p.a.. Výše této sazby může být stanovena na základě doby, po kterou jsou peníze půjčeny a nebo uloženy. Nývltová ve své knize uvádí, že „*úroková míra představuje poměr výnosů (odměna za půjčení kapitálu) k celkové výši vloženého (půjčeného) kapitálu v relevantním či v procentním vyjádření.*“⁴³

---

³⁹ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "e". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁴⁰ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 10, odst. 3. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁴¹ KROH, Michael. *Jak si vzít úvěr*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-617-X, s. 27.

⁴² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník: Část II., § 218, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, 11/2009.

⁴³ NÝVLTOVÁ, Romana a Pavel MARINIČ. *Finanční řízení podniku: moderní metody a trendy*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3158-2, s. 43.

Uvedená definice ovšem nebere v úvahu možnou existenci dalších poplatků, které nejsou zahrnuty do samotné úrokové sazby, přesto je zvýšen výnos. V tomto případě to může být například poplatek jenom za zpracování žádosti o úvěr.

Finanční gramotnost - „*je rozhodující faktor z hlediska ekonomické psychologie, protože její absence vytváří negativní psychologické a další dopady na člověka.*“⁴⁴

Registr – je to určitá databáze, kde jsou ukládány informace o průběhu splacení spotřebitelských úvěrů ze strany spotřebitele. Tyto informace mohou mít podobu pozitivních informací, tj. že klient splácel řádně a včas svůj závazek plynoucí ze smluvního vztahu, a nebo i informace negativní. Jedná se o to, že se například spotřebitel velice opozdil s platbou svého závazku a nebo svůj dluh nesplatil nakonec vůbec. Poskytovatelům spotřebitelských úvěrů tyto registry velice pomáhají se snížením rizika případného nevrácení půjčených finančních prostředků spotřebitelem. V případě poctivých spotřebitelů, kteří svůj dluh splácí řádně a včas, může přinést ve výsledku i výhodnější podmínky v případě další žádosti o spotřebitelský úvěr.

Spotřebitelský úvěr – jedná se o typický nákup z úvěrů (např. lednice, pračka, aj.), který je určen pro jednotlivce na nepodnikatelské účely. Tento úvěr může a nemusí být zajištěn ručením. Pokud je ručení vyžadováno, musí klient, který si úvěr chce vzít, ručit buď nějakou movitou věcí, popřípadě nemovitostí, a nebo sehnat dalšího ručitele. Úvěr zajišťují jak bankovní, tak nebankovní poskytovatelé, a je splácen v měsíčních splátkách. Počet splátek je volitelný a odvíjí se od toho, co nabízí daný poskytovatel a samozřejmě na příjmech potencionálního spotřebitele. U půjčky a úvěru se nám může zdát, že tyto pojmy splývají, ale určitý rozdíl mezi nimi je. V případě půjčky se jedná o bezúročnou operaci a případný úrok může být mezi stranami dohodnut. Mimo půjčení finančních prostředků, může dojít i k výpůjčce jiného hmotného majetku. V případě úvěru se jedná vysloveně o poskytnutí finančních prostředků a věřitel má vždy právo požadovat zaplacení úroků, i když nebyla tato výše ve smluvním vztahu sjednána.

Předluženost – je stav, který navazuje na pojem zadluženosti, ale s horší odezvou. Jednoznačně z pojmu zadluženost vychází a samozřejmě úzce navazuje. Dochází k popsání takového stavu, kdy domácnosti berou na sebe další a další finanční závazky a tímto způsobem se o to více neúměrně zadlužují.

---

⁴⁴ NOVESKÝ, Ivan. *Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. ISBN 80-254-4207-4, s. 29.

Následně ve většině případů dochází k zjištění, že tyto narůstající dluhy jsou nezvladatelné, neúnosné a domácnosti se dostávají do situace, kdy nejsou schopny plnit své povinnosti se splácením dluhu, ať se to týká závazků buď ze spotřebitelského úvěru či možného hypotečního úvěru.

Zadluženost – je pozice charakteristická pro stav, kdy se domácnost dostane do role dlužníka. Tento stav nastává následně ve chvíli, kdy domácnost potřebuje finanční krytí na potřeby, na které v tu chvíli z nějakého důvodu nemají své finanční prostředky, kdy jejich příjem ke krytí výdajů nepostačuje. V těchto případech pak dochází k tomu, že si potřebnou finanční náhradu půjčují ve formě úvěrů, ať u bankovních institucí či nebankovních institucí. I tuto zadluženost můžeme rozdělit na dvě možnosti a tou je zadluženost plánovaná či neplánovaná. Dříve zmiňovaná, tj. zadluženost plánovaná je nejčastější forma, jak domácnosti přistupují k dluhům.

Jsou to prostředky například na zajištění vzdělání, což několik bankovních institucí již nabízí, a nebo se jedná o zajištění předmětů tzv. dlouhodobé spotřeby aj.

A tou druhou výše zmiňovanou variantou zadlužení domácností je neplánovaná zadluženost. V tomto případě se jedná o stav, kdy to na rozdíl od plánovaného zadlužení úplně nezávisí na vůli dlužníka. Většinou to vychází ze situací, které jsou neočekávané a dlužník nemá možnost tuto situaci jakkoli ovlivnit. Jedná se například o dlouhodobější nemoc, neplánované výdaje v domácnosti, jako je v zimě rozbitý kotel na tuhá paliva, který slouží k vytápění rodinného domu, a nebo i samotná ztráta zaměstnání.

Takto následně vzniklé situace vedou domácnosti k tomu, aby se zadlužily. Stává se však, a to bohužel často, že domácnosti špatně odhadnou své finanční možnosti, hlavně u těch dlouhodobějších úvěrů, a zadluží se více, než jsou schopni následně ve výsledku splácet, a tudíž než jim to dovolí jejich finanční možnosti.

Následně dochází v některých domácnostech k neblahé situaci, kdy na zaplacení původního úvěru si vezme domácnost úvěr ještě ne jeden.

3.2 Spotřeba a domácnosti

V případě důchodů, které si jednotlivé domácnosti zajistí, musí s tímto i tak nakládat jako správný hospodář se i chovat. Jedná se o tu skutečnost, že *„dvě třetiny domácností jsou rády, když všechny příjmy pokryjí potřebné výdaje.*

*Přitom by bylo žádoucí, aby hospodařily s přebytky, které by si ukládaly na pozdější použití. Bez důkladné analýzy příjmů a výdajů to ale není možné.*⁴⁵

Tento ukazatel hospodaření celé domácnosti se stává významným faktorem, který ve výsledku ovlivňuje celé naše národní hospodářství. Z již pár předešlých řádků je zřejmé, že si chování domácností, co se týká hospodaření, zaslouží bezesporu velkou dávkou pozornosti. Hlavně i proto, že je v poslední době tendence v domácnostech v tom směru, že dochází k situaci, kdy v domácnostech vrůstá větší podíl na umoření spotřeby. Několik autorů se shoduje na té skutečnosti, že příčinami mohou být například požadavky na vlastní bydlení a tudíž snadná možnost získat finanční prostředky, což je kolikrát ještě umocňováno silným marketingem finančních domů. Následně dochází k situaci, kdy výdaje převyšují nad disponibilním důchodem, a to z toho důvodu, že případné rostoucí nároky na spotřebu nejsou a nemohou být kryty odpovídajícím navýšením příjmů a ani z minulosti tomu neodpovídají případné naspořené finanční prostředky. S touto problematikou se potýkalo spousty českých spotřebitelů.

Nutné je také podotknout, že české domácnosti se řadily z důvodu ukládání svých vkladů do bank spíše ke konzervativnějším národům. „*Dopad krize na domácnosti České republiky se odrazil v mírném poklesu základního indikátoru jejich hospodaření s penězi – hrubý disponibilní důchod sektoru klesl.*“⁴⁶ Již dříve nastavené vzrůstající tempo výdajů se zastavilo, ale určitě se dá čekat oživení spotřeby ze strany domácností. Na základě výše uvedených poznatků dochází následně k nastolení chování u domácností, které zde nebylo dříve běžné. Co se týká narůstající spotřeby, začaly ji domácnosti po vzoru jiných ekonomik řešit tím, že si na pokrytí prostředků vypůjčí. Tímto dochází k tomu, že si spotřebitel pomocí výpůjčky od jiného subjektu navýší svůj životní blahobyt a samozřejmě nastávají i takové situace, což není výjimkou, aby domácnosti spotřebovávaly věci, které nejsou až tak nutné pro chod, a co je možná ještě horší, že na to z pohledu svého disponibilního důchodu nemají.

---

⁴⁵ SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4, s. 86.

⁴⁶ DUBSKÁ, Drahomíra. *České domácnosti: dopady krize na hospodaření s penězi: ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/3681419610.doc>

K tomuto všemu samozřejmě napomáhá ta skutečnost, že se na finančním trhu stále rozšiřuje velká nabídka nových produktů, které míří na úvěry.

Celkově je v sektoru hospodářství domácnost jako taková považována za nejbohatší sektor. Co se týká bohatství, jedná se v tomto případě hlavně o vlastnictví nemovitostí a velikosti finančního majetku. U domácností se jedná především o závazek v podobě úvěru či jiných půjček.

3.2.1 Zadlužení domácností – historie

Půjčování si peněz za úplatek je staré již tolik, jako peníze samé. Tato možnost byla známa již ve starém Řecku, a používali ji směnárníci. Tenkrát ale šlo o to, že si směnárníci peníze půjčovali mezi sebou či jiným obchodníkům. V té době nedocházelo k půjčkám domácnostem, tj. obyčejným lidem, aby si mohli například postavit dům, či aby došlo k pokrytí vlastních spotřebních potřeb. Aby došlo k prvním krůčkům v oblasti úvěrových obchodů velkým podnikům či k půjčkám domácnostem, musela uběhnout velice dlouhá doba. Co se týká nového fenoménu, kterým je zadluženost domácností, tak můžeme říct, že je poměrně nový. Samozřejmě, že již dříve nastaly situace, kdy se lidé z jakéhokoli důvodu dostali do finanční tísně a byli nuceni si na další přežití půjčit z jiného zdroje. Počátek rozvoje poskytování půjček v Evropě je možno stanovit ve své podstatě až po ukončení druhé světové války a k výraznějšímu rozšíření půjček dochází ještě v pozdější době. „*V českých podmínkách nehrálo zadlužení rodin v období let 1945 až 1990 žádnou významnou roli.*“⁴⁷ Větší nárůst zadlužení domácností můžeme datovat až v pozdějších letech. Následně pak je možno hovořit o předlužování domácností. Toto s sebou přineslo i vzrůstající tendenci poskytovatelů úvěrů, ale jiných, než z bankovního sektoru. Na našem území, ale obdobně i v jiných státech bývalého komunistického bloku, můžeme fenomén zadlužování sledovat až s určitým zpožděním a tím pomyslným začátkem je přechod k tržní ekonomice. V dobách komunistického režimu docházelo k určitému poskytnutí úvěru pro domácnosti, ale jednalo se o novomanželské půjčky a specifické půjčky na bydlení. Protože finanční odvětví podléhalo silné regulaci, nemohlo v té době být v žádném případě jakákoli řeč o zadlužování.

---

⁴⁷ SMRČKA, Luboš. *Osobní a rodinné finance*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-41-2, s. 89.

Co se týká literatury, oblast úvěrování domácnosti je popsán takto:

„Čím blíže ke konci století, tím výraznější příklon k zadlužování západní společnosti vykazovaly. Nepomohly tomu moderní státy, a to velmi výrazně prosazením politických linií „podpory kvalitního bydlení dostupného každému. Rozsáhlé vládní programy dotací hypotečních úvěrů, podpory stavebního spoření či výhodných půjček mladým rodinám na pořízení bytu znamenaly značný růst zadlužení. Zhruba od roku 2000, kdy se postkomunistické země staly hospodářskými tahouny Evropy, se ale zadlužování rodin rozběhlo naprosto bez omezení.“⁴⁸

3.2.2 Zadlužení domácností – současnost

Dnes, v případě nepřehledného množství vábení jak bankovních, tak nebankovních institucí na možnost získání úvěru, tudíž tak řečeno života na dluh, je nutno být velice obezřetný, i když se to může zdát jako běžná záležitost bez vážných problémů. Opak je samozřejmě pravdou. V každém případě je nutno brát na zřetel slova bývalého předsedy Federální rezervní banky Alana Greenspana, který prohlásil:

„Doufám, že jsme se z ekonomické historie dostatečně poučili, že umírněné zadlužení podporuje ekonomický růst a vytváří prostor pro růst životní úrovně, nicméně přílišné zadlužování je zdrojem vážných problémů.“⁴⁹ Co se týká stanoveného žebříčku rizikovosti, jsou úvěry poskytnuté domácnostem hned za půjčkami podnikům.

Nikdo nemůže být samozřejmě na pochybách, že by tuto rizikovost neměly banky velice dobře ve svých podmínkách ošetřeny. Je to hlavně za nároky a rizikovost se zajištěním určitého úvěru. *„Tady je potřeba učinit dvě odbočky. Za první si všimněme, že jedna statistika mluví o „rodinách“ a „disponibilním příjmu rodiny“, druhá o „průměrném Čechovi“. Je tedy nemožné mechanicky srovnávat jedno s druhým a zadlužení „rodiny“ v absolutním měřítku je samozřejmě násobkem zadlužení průměrného Čecha.“⁵⁰*

---

⁴⁸ SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4, s. 369.

⁴⁹ FOSTER, John Bellamy, Fred MAGDOFF a Radovan BAROŠ. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-1-4, s. 49.

⁵⁰ SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4, s. 370.

3.3 Způsob měření zadluženosti

V případě jakéhokoli poměrování zadluženosti v domácnosti nejsou jasné nastavena pravidla, tj. neexistují nějaká závazná pravidla či způsob měření.

I v mezinárodním měřítku je velice složité porovnávat zadlužení domácností v jednotlivých zemích. Je to hlavně z důvodu, že nejsou sjednocena pravidla pro takovéto informace, protože každá země má vytvořený své určité statistiky a případné metody, které se navzájem odlišují.

I když s malými odchylkami, tak se v některých pracích objevují určité možnosti, jak potřebná měření provádět, a tudíž je možno je v některých zemích také aplikovat. Zadluženost domácností je možno poměřovat na základě několika možností:

- vztah mezi celkovou výší daného dluhu vůči ročnímu disponibilnímu důchodu – v případě této metody měření zadluženosti domácností můžeme konstatovat, že tento způsob je v dnešní době nejrozšířenější. Jedná se o vyjádření podílu aktuální velikosti dluhové zátěže vůči celkovému ročnímu disponibilnímu příjmu.

- vztah mezi objemem poskytnutých úvěrů a finančního majetku – v tomto případě hovoříme o poměru výše úvěrů, které mají domácnosti uzavřeny, vůči jejich finančnímu majetku. Předkládá možnost dlužníka, který je zadlužen, jak dostojí svým závazkům z poskytnutých úvěrů, pokud použije finanční majetek. Finančním majetkem chápeme například držení cenných papírů, depozita v bankách či ohodnocené účasti ve společnostech aj.

- vztah mezi dluhovou službou a čistým disponibilním důchodem – u této metody se jedná o jednoduché poměření velikosti dluhové služby domácnosti, tzn. placené úroky, včetně dalších poplatků, které jsou spojeny s dluhem, v návaznosti s čistým disponibilním příjmem. Výsledná hodnota nám ukazuje, kolik domácnosti vydají na splácení svých závazků z disponibilního příjmu.

3.4 Maximální výše úrokových sazeb

V případě nebankovních institucí by měla jakákoli regulace na ně dopad, protože v případě institucí bankovních, mimo daných výjimek, mají nejnižší sazby na finančním trhu. Stále se potýkáme s problematikou přetrvávající lichvy, kde nemáme jasné vymezení, které samozřejmě umí určité společnosti náležitě využít.

O stanovení výše finančních nákladů za poskytnutý úvěr se domáhalo již i Sdružení ochrany spotřebitelů. Mohli jsme v průběhu let zaznamenat i určité návrhy na zavedení, jako tomu bylo např. v případě ČSSD, a nebo i návrh ze strany KDU-ČSL. Tato strana navrhovala, aby úroková sazba nesměla převyšovat vypočítaný sedminásobek výše lombardní sazby České národní banky. Bohužel v těchto případech nebyla podpora ze strany zákonodárce a tudíž poslaneckou sněmovnou uvedené neprošlo. Stále tedy platí, že nevíme, jaká výše úrokové sazby je lichvou, protože naši zákonodárci stále nerozhodli a tudíž i samotný zákon je nejednoznačný.

V knize Smrčky si můžeme přečíst jeho zajímavý názor v oblasti vysokých úrokových sazeb. „*Klíčovou otázkou je úrok. Zpravidla je chápán jako přímá funkce ceny peněz v čase. Úrok je tedy vyjádřením ceny, za kterou se věřitel vzdá nakládání se svým kapitálem a v podstatě dočasně i „vlastnictví“ svých peněz.*“⁵¹ Jde o samotné konstatování toho, že pokud si spotřebitel půjčí finanční prostředky za vysoký úrok, jde do tohoto rizika dobrovolně a bez jakéhokoli vedlejšího nátlaku a samozřejmě tímto smluvní podmínky akceptuje. Pak ovšem pozor na uvedeného spotřebitele. Musí zde být pro věřitele pomyslný výstražný prst z toho důvodu, že zde může být určité riziko nesplácení, když mu jiní věřitelé nepůjčili na nižší úrokovou sazbu.

Pak je plně pochopitelné, že si věřitel toto riziko přenáší do vyšší úrokové sazby. Existují i názory, že by mohlo dojít k určitému omezení dostupnosti spotřebitelských úvěrů, kdyby došlo k regulaci maximální výše úrokových sazeb, potažmo RPSN.

Běžně se stává a stávat se bude, že i lidé, kteří jsou již zadluženi, tak se jim např. porouchá automobil, praskne topení, porouchá kotel, což pro ně znamená nečekaný výdej. Tímto pádem by ale nemohli dostat od banky další úvěr, poněvadž by jejich iniciály byly již v některém z registrů. K tomu všemu by mohl být spotřebitel limitován i minimální možnou hodnotou půjčky v bankovním institutu.

Mohla by nastat situace, že by se žádosti o spotřebitelský úvěr ve finále přesunuly do oblasti tzv. šedé ekonomiky, což je nekontrolovatelné a neregulovatelné místo ekonomie, a spotřebitel by tímto pádem ztratil jakoukoli pozici k potřebnému vyjednávání. Ve finále by ani asi nevadilo vysoké RPSN, ale určitě vadí vysoká výše sankčních poplatků.

---

⁵¹ SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4, s. 452.

Nakonec vysoké RPSN nemusí být v celkovém objemu vysoká finanční částka na rozdíl od případných hrozících sankcí, v případě zpoždění splátek spotřebitelského úvěru. V publikaci Dohnala je možno se dočíst, že tzv. zavedení stropu v případě RPSN, „by nicméně vedlo k porušení základních lidských práv a zásady svobodného obchodu, což je za momentální společenské situace nepřijatelné. Omezení RPSN je tedy předem odsouzeno k zániku, s tím je přece nutné spoléhat na společnost, že bude více edukovaná a odolná proti tlakům podnikatelů, jejichž primárním cílem je samozřejmě zisk.“⁵²

3.5 Rozhodčí doložka

Co se týká rozhodčích doložek v České republice, je možné o nich velice diskutovat. Hlavně nemají potřebnou pověst a to díky nebankovním institucím, které tyto doložky přikládají do smluvních vztahů, které řeší spotřebitelské úvěry.

Vznik rozhodčí doložky je z důvodu pomalého vyřešení případných sporných jednání za pomoci soudního systému v rámci spotřebitelských úvěrů. Šlo o to, že se při uzavírání smluvního vztahu spotřebitel podepsal uvedenou rozhodčí doložku a tím se ihned zavázal k tomu, že pokud by došlo k případnému sporu, tento nebude řešen před samotným soudem, ale pomocí rozhodce, kdy jeho rozhodnutí, tzv. rozhodčí nález, má stejný princip jako rozhodnutí daného soudního systému. „Rozhodčí doložka uzavřená podle odstavce 3 musí obsahovat také pravdivé, přesné a úplné informace.“⁵³

„Zatímco v obchodním styku jsou pro rozhodčí řízení využívány specializované soudy s často mnohaletou tradicí, podvodníky spíše láká svěřeni případného sporu předem určenému jednotlivci.“⁵⁴ V roce 2011 přijal nejvyšší soud sjednocující právní názor. „Neobsahuje-li rozhodčí smlouva přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a odkazuje-li na „rozhodčí řád“ vydaný právníčkou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, je taková rozhodčí smlouva

---

⁵² DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 112.

⁵³ Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: Část I., § 3, odst. 5. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1994, 67/1994.

⁵⁴ JENÍK, Ivo. *Rozhodčí doložky: trik, jak zbavit spotřebitele práv?: Peníze.cz* [online]. 9. 2. 2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitelske-uvery/192322-rozhodci-dolozky-trik-jak-zbavit-spotrebitel-prav>.

neplatná.“⁵⁵ Následně je možno od tohoto okamžiku rozhodčí doložku uvádět dvěma způsoby. Tou první je specifikace, že daný rozhodce bude vybrán ad hoc a nebo v druhém případě stanovení, že pro případné soudy bude zvolen stálý rozhodčí soud, tj. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Takže zřejmá zásada pro spotřebitele je to, aby jeden z výše uvedených způsobů měl zakotven ve své rozhodčí doložce. Co se týká Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR, zde je jasná záruka toho, že bude provedeno posouzení sporu nestrannou formou. Pokud dojde k nejhoršímu a bude následovat řešení sporu přes rozhodce, je dobré si o tomto rozhodci nejdříve zjistit potřebné informace, jako je např. stanovenou výši jeho poplatku za rozhodčí řízení, které rozhodoval, či jak s jeho rozhodnutím a spoluprací jsou spokojeni předešlí spotřebitelé aj. V roce 2012 začal platit zákon, který upravoval používání rozhodčích doložek, tj. jejich změnu podmínek. Jednalo se o předpis č. 19/2012 Sb., kterým se novelizoval zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Úprava stanoví, že co se týká rozhodčí doložky, tato musí být sjednána samostatně a není možno ji spojit jako součást dané podmínky. Pokud by toto nastalo, jednalo by se o neplatný smluvní vztah. Je tím vyřešen problém v případě větších úvěrových společností, které se snažily ve většině případů rozhodčí doložky maskovat ve svých složitě napsaných obchodních podmínkách, kdy je zase ve většině případů nutno písmo číst pomocí zvětšovacího skla, protože písmo je velice malé. V případě rozhodce dochází také ke změně, a tou je, že daná osoba pro řešení sporů, které vzniknou z uzavřeného smluvního vztahu v návaznosti na spotřebitelský úvěr, musí být zapsána v seznamu rozhodců, který si vede Ministerstvo spravedlnosti. Odpadá nám zde možnost podjatosti v případě rozhodce. Rozhodce musí také před samotným procesem projednání dané věci oběma stranám sdělit, jestli v posledních třech kalendářních letech se buď podílel či vydal rozhodčí nález, a nebo se ještě jako rozhodce účastní neskončeného rozhodčího řízení ve sporu, pokud je účastníkem a nebo byl některou ze stran současného sporu. V současné podobě jsou zákonem stanovené tak přísné

---

⁵⁵ *Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.5.2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010* [online]. 2011 [cit. 2014-09-18]. Dostupné z:http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/87312C808746B5D2C1257A4E006568D2?open Document&Highlight=0.

podmínky pro rozhodčí doložky, že to musí určitě odradit potenciální zájemce, kteří by chtěli zneužít tuto právní část. Ukázali jsme si tedy, jak zákon jasně stanovuje podmínky v případě smluvního vztahu mezi věřitelem a dlužníkem, tj. jaké musí být poskytnuty informace. Nejzásadnější změna se týká RPSN, tj. roční procentní sazba nákladů. V případě průzkumu, který byl proveden ve spolupráci mezi ČNB a Ministerstvem financí, vyšlo najevo, že většina českých potenciálních spotřebitelů neví, co to vlastně RPSN je a jen malá část tvrdí, že ví, o co se vlastně jedná. „*Finanční vzdělanost dospělé populace v České republice je překvapivě nízká a orientace spotřebitele na finančním trhu je třeba výrazně zlepšit.*“⁵⁶ Vždy je na spotřebiteli, zda má zájem o to, aby ve finále nebyl on ošizen a uzavřený vztah mezi věřitelem a spotřebitelem byl v pořádku. Jedná se také o to, aby spotřebitel měl určité podvědomí ohledně finančních zkratk, jako např. RPSN. Z výše uvedeného je zřejmé, že se zákon v každém případě snaží, aby spotřebiteli byly poskytnuty maximální informace co se týká spotřebitelského úvěru a tyto domluvené podmínky byly přeneseny do smluvního vztahu. Proto je v praxi toto přeneseno do smluvního vztahu, kdy se jedná o nárůst stran smlouvy. Existuje i obecná praxe, že je klientovi předložena smlouva o spotřebitelském úvěru, ale je bohužel tak dlouhá a kolikrát tak špatně přehledná, že ji nakonec spotřebitel do konce nepročte. Můžeme následně tedy diskutovat o tom, zda je dobré, zda smlouva bude nakonec obsahovat všechny potřebné informace, když se stejně setkáváme s tím, že ji spotřebitel do samotného konce nedočte. Se záměrem předkládání dlouhých a kolikrát těžko srozumitelných smluv se můžeme setkat u poskytovatelů v nebankovním sektoru. Běžnou praxí je, že se ve smluvním vztahu skrývají odstavce, které řeší případné sankce vůči spotřebiteli, ale protože je zde uvedeno spousty jiných potřebných informací, klient se nakonec v této záplavě ztrácí a není schopen identifikovat skrytou hrozbu v podobě sankcí. „*Je nutno uzavřít, že je nejvhodnější plnit své závazky než později řešit, zda se bude dlužnou částku spotřebitel hradit dle rozsudku, či dle rozhodčího nálezu.*“⁵⁷

---

⁵⁶ CHUCHVALCOVÁ, Jana. *Finanční vzdělanost v ČR je překvapivě nízká: ČNB* [online]. 26.1.2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_110126.html

⁵⁷ DOHNAL, Jakub. *Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9, s. 64.

4. Dělení úvěrů

Bankovní domy jednotlivých bank nabízejí různé druhy úvěrů domácnostem v České republice. Naše literatura pro jednotlivé možnosti úvěrů má několik různých členění. Jenom namátkou se jedná například o hypoteční úvěr, spotřebitelský úvěr, úvěr ze stavebního spoření, úvěr formou finančního leasingu, splátkový prodej, aj.

4.1 Spotřebitelský úvěr

*„Spotřebitelské úvěry se těší mezi lidmi stále větší oblibě. Jedním z hlavních důvodů je dostupnost těchto peněz.“*⁵⁸ Co se týká tohoto spotřebitelského úvěru, jinak se dá také říct úvěr na spotřebu, jedná se o zadlužování domácností, které se v našich zemích rozmohlo teprve nedávno. Do přelomu 90. let minulého století tento fenomén prakticky neexistoval. Ve své podstatě se určité rysy dají pozorovat v novomanželských půjčkách, které komunistický režim poskytoval do roku 1989 mladým rodinám.

Tento způsob půjčky ale byl zcela odlišný od té, které známe dnes. Tenkrát byla výplata finančních prostředků plně vázána na tom, že ten, komu byla poskytnuta novomanželská půjčka, musel předložit kupní potvrzení o věci, kterou zakoupil. *„Zkušenost ze světa ukazuje, že jakmile lidé začnou brát dluhy jako samozřejmost, mnozí se záhy ocitnou ve svízelné životní situaci.“*⁵⁹ Zajištění spotřebitelského úvěru je v dnešní době plně upraveno zákonem č. 145/2010 Sb. o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“).

Zákon platí od 20. května 2010 a právní účinnost nabyl od 1. ledna 2011. Dle roku účinnosti je zřejmé, že co se týká legislativy, tak tento jev v dané oblasti, resp. existence tohoto úvěru oproti jiným úvěrům je mladá. V dřívější době tuto část řešilo několik právních předpisů, ale neexistovala jednotnost, tj. chyběla ucelenost a také daná určitá regulace v oblasti poskytovatelů daných spotřebních úvěrů.

Tento zákon o spotřebitelském úvěru ale nepřipouští ve své působnosti úvěry na bydlení, kde se jedná o tu skutečnost, že určitou pohledávku má banka zajištěnou zástavním právem k dané nemovitosti, v tomto případě hypotéka a i některé další úvěry.

---

⁵⁸ NOVESKÝ, Ivan. *Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. ISBN 80-254-4207-4, s. 236.

⁵⁹ JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004. ISBN 80-247-0769-1, s. 59.

Předmětem zákona je stanovení pravidel v oblasti spotřebitelských úvěrů lidem, a v neposlední řadě se také jedná o samotnou ochranu daného spotřebitele.

Obsahuje jak legislativní normy, tak i specifikaci pojmů, které se spotřebitelským úvěrem úzce souvisí. Dále zde máme i specifikaci písemné formy pro sjednání spotřebitelského úvěru, v které spotřebiteli musí být poskytnuty například informace o druhu spotřebitelského úvěru, věřiteli a případně o zprostředkovateli spotřebitelského úvěru, celkové výši spotřebitelského úvěru a podmínkách jeho čerpání, v době trvání spotřebitelského úvěru aj. „*Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem. Spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem.*“⁶⁰ Specifikací pro spotřebitelský úvěr můžeme mít mnoho. Samozřejmě zde můžeme nalézt několik společných rysů. Jedná se například o možnost poskytnutí úvěrů jak fyzickým osobám, tak i domácnostem, které slouží k nákupu spotřebních předmětů, jako je například automobil, elektronika, nábytek aj. Nebo se jedná o zaplacení služeb, jako je například dovolená, vzdělání apod. a na jiné osobní potřeby. Můžeme tedy jednoduše říci, že jde o úvěr, který je „*určen domácnostem na pořízení spotřebního zboží.*“⁶¹ Co se týká terminologie, která je uvedena ve spotřebitelském zákoně, je potřebné definovat některé základní pojmy.

Spotřebitel – „*spotřebitelem fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“⁶²

Věřitel – „*věřitelem osoba nabízející nebo poskytující spotřebitelský úvěr v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“⁶³

---

⁶⁰ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁶¹ JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004. ISBN 80-247-0769-1, s. 59.

⁶² Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "a". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁶³ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "b". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

Zprostředkovatel – „zprostředkovatelem osoba, která není věřitelem a která v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání za odměnu nabízí spotřebiteli možnost uzavřít smlouvu, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, s věřitelem nebo mu pomáhá tuto smlouvu uzavřít nebo ji jménem věřitele uzavírá.“⁶⁴

Z výše uvedeného plyne, že co se týká praxe, můžeme zde hovořit o úvěrových družstvech, obchodních bankách, či jiných osobách, která jsou držitelem potřebného živnostenského oprávnění pro tuto část poskytování úvěru. Samozřejmě, že z uvedeného plyne, že úvěry mohou nabízet poskytovatelé ze sektoru jak bankovního, tak i nebankovního. V případě těchto spotřebitelských úvěrů jsou ze strany poskytovatelů velmi populární z důvodu, že jejich cena je podstatně vyšší, než v případě úvěrů ze stavebního spoření, či hypoték. Z uvedeného je zřejmé, že spotřebitelské úvěry představují pro nejenom obchodní banky největší příjem ze zisku.

Bez jakýchkoli pochyb je jasné, že pro finanční instituci musí být poskytnutí úvěru výhodné, aby se jí půjčení peněz věřiteli vyplatilo, protože velkou částí zisku instituce je tzv. úroková marže a on je výnosem v podobě úroků.

Co se týká nebankovních institucí, tam je systém podobný, ale s velkým rozdílem v tom smyslu, že na rozdíl od finančních domů, tyto nejsou nějak zvlášť omezovány orgány dohledu a regulace a tudíž nemají tolik svázané ruce.

Konečná výše ceny za spotřebitelský úvěr, ať je nastaven jakkoli, není jedinou položkou. Od samého počátku nastavení a rozvoje úvěrového trhu od konce 90. let ruku v ruce narostl i problém s ne zrovna korektní činností nabízení úvěrů, hlavně se jedná o nebankovní instituce. Poskytnutí úvěrů od těchto institucí bylo zaměřováno na lidi s menší odbornou způsobilostí v této oblasti, a to především v části určení ceny úvěrů před samotným podepsáním smlouvy. Z popsaného důvodu bylo v tomto směru nutno nastavit i odpovídající legislativu. Máme zde i jeden speciální pojem, který v sobě zahrnuje zákon o spotřebitelském úvěru. Tímto pojmem je roční procentní sazba nákladů (dále jen „RPSN“). RPSN dle zákona o spotřebitelském úvěru vyjadřuje „celkové náklady spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, vyjádřené jako roční

---

⁶⁴ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "c".
In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

procentní podíl z celkové výše spotřebitelského úvěru.“⁶⁵ Současně se uvedená sazba rovná aktuální hodnotě všech vzniklých nákladů na úvěr, které mezi sebou ve smlouvě podepsali věřitel se spotřebitelem. Pokud bude tento ukazatel správně uváděn, je to jasné měřítko pro občany v tom, který úvěr je výhodnější pro určitého spotřebitele, tj. „*cílem je zjednodušit občanovi porovnání výnosností do splatnosti úvěrů různých věřitelů.*“⁶⁶ Nejenom výši samotného úvěru v sobě zahrnuje RPSN, ale jedná se také o množství ještě jiných dalších poplatků s úvěrem spojených.

Jedná se například o poplatek za vedení úvěrového účtu, nebo různé poplatky na administraci úvěrů, či poplatek za uzavření úvěrové smlouvy aj.

4.1.1 Spotřebitelský úvěr – dělení

Úvěry jako takové můžeme dělit dle mnoha kritérií, v literatuře se můžeme s nimi setkat. Úvěry domácnostem lze dělit i dle splatnosti závazku:

- krátkodobé – splatnost úvěru maximálně do jednoho roku
- střednědobé – splatnost úvěru do jednoho až pěti let
- dlouhodobé – splatnost úvěru delší než pět let

Nejenom samotné úvěry můžeme dělit, ale dále můžeme specifikovat i samotné spotřebitelské úvěry. Samozřejmě jako se vším, literatura zná několik dělení těchto spotřebitelských úvěrů. Dále v textu bude popsáno několik produktů, na které je nutno nahlížet orientačně z toho důvodu, protože v samotné praxi dochází nakonec k různým kombinacím, inovacím či tvorbě nových produktů.

Hypoteční spotřebitelský úvěr – mluvíme zde o úvěru, který je poskytnut domácnostem na potřeby spojených s bytem. Jedná se především o dlouhodobý charakter a na rozdíl od hypoték běžně používaných ke koupi nemovitosti, není v tomto případě úvěru provedeno zástavní právo k dané nemovitosti.

Revolvingový úvěr – jedná se o zastoupení skupiny úvěrů, které jsou poskytovány v dané podobě úvěrového rámce na běžném účtu zákazníka. Tyto revolvingové úvěry

---

⁶⁵ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 3, písmeno "d".
In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁶⁶ JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004. ISBN 80-247-0769-1, s. 60.

jsou představovány šeky či jiným platebním instrumentem. Do těchto popsaných úvěrů je možno ve své podstatě začlenit i tzv. kontokorenty.

Spotřebitelský účelový úvěr – v tomto případě spotřebitelského účelového úvěru se jedná o druh úvěru domácnostem na jejich nákup určité služby či zboží.

Ze strany finančních domů je tento směr výhodný, tj. vymezení služby nebo zboží, protože je zde zvýšená pravděpodobnost splácení spotřebitelského úvěru. Známe tzv. nákupní půjčky, které patří mezi půjčky účelové. Zboží, pro které domácnost úvěr sjedná, velice často slouží k zajištění. Tento druh je také možno využít jako možnost vyplácení jiných závazků, kde jako příklad můžeme uvést řízení dědické aj.

Splátkový spotřebitelský úvěr – tento druh úvěrů je zastoupen v kategorii půjček peněžních, kde, jak již název sám napovídá, se jedná o stanovení podmínek pro splácení půjčených finančních prostředků rovnoměrně v daném termínu či také nerovnoměrně v určitém domluveném termínu. Můžeme také ještě rozlišit, zda se jedná o přímou peněžní spotřební půjčku. V uvedeném případě dochází ke komunikaci ohledně možného úvěru přímo mezi nastávajícím dlužníkem a institucí, která úvěr bude zajišťovat. Pak zde máme také nepřímé bankovní úvěry, kdy v tomto případě do vztahu vstupuje ještě další třetí strana. Jedná se většinou o určitého obchodníka, tj. podnikatelský subjekt, který nabízí určité zboží a poskytuje na toto zboží úvěr domácnostem ve formě splátek. „*Obchodní společnost uzavře smlouvu s bankou, která se zaváže schvalovat žádosti o úvěry na určité druhy obchodů, pokud vyhovují jistým, předem stanoveným kritériím.*“⁶⁷ V dnešní době není vůbec nic zvláštního na skutečnosti, že nepřímý splátkový úvěr poskytuje společnost, která zároveň slouží jako banka. V tomto případě můžeme například uvést společnost Cetelem ČR, a. s., která je nejtypičtější představitel v nebankovním sektoru poskytnutí služeb v oblasti finančnictví. Výše popsaný určitý druh poskytnutí úvěru se někdy nazývá jako splátkový prodej. Tento prodej má jasně daná pravidla a mezi ostatními úvěry tento zaujímá důležité místo. Můžeme se častokrát setkat s tím, že tento splátkový prodej je chápán jako určitá podskupina spotřebitelského úvěru, ale někteří tento druh úvěru kvalifikují jako samostatnou část.

---

⁶⁷ LIŠKA, Václav. *Finanční teorie 14: Bankovníctví, Úvěry a vklady*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 1999. ISBN 80-01-02048-7, s. 95.

Častokrát je zdůrazňováno, že mezi prodejem na splátky a dalšími jinými druhy možných úvěrů se najdou určité rozdíly. Za splátkový prodej se dá považovat situace, kdy dojde k „rozložení ceny zboží do delšího časového období.“⁶⁸ U tohoto splácení zboží je vždy určitá část z dané hodnoty úvěru splacena ihned v samém začátku splácení, jedná se tzv. o akontaci, vyjádřeno procenty. V případě prodeje na splátky se jedná většinou o vyšší úroky, než v případě běžného spotřebitelského úvěru. Tento fakt, tj. vyšší úroky, odráží ta skutečnost, že prodej na splátky je produkt rychle a snadno dostupný každému s poměrně snadnou dostupností v případě nutných administrativních kroků.

Spotřebitelský neúčelový úvěr – v tomto případě úroku mluvíme například o malé skupině půjček, například se jedná o osobní půjčky či přepážkové úvěry.

Tyto úvěry spojuje určitá možnost standardizace. Co se týká tohoto druhu úvěrů, tak jsou mezi domácnostmi velice oblíbené a rozšířené i z toho důvodu, že je možno získat potřebné finanční prostředky jednoduše řečeno na jakoukoli potřebu.

Tuto nabídku tvoří jak nebankovní instituce, tak i bankovní domy. V případě osobních půjček jsou nastaveny hranice a to jak pro maximální, tak i minimální možnou výši finančních prostředků. Dotýká se to i doby splácení úvěru. Největší problém u tohoto úvěru je spojený s rizikem v jeho zajištění. Stát se jednoduše nevýhodnými tyto úvěry mohou v případě využití pro nákup, kde má zboží tzv. krátkou životnost.

Můžeme tedy konstatovat, že nám v tomto případě platí jedno nepsané pravidlo, a to *“že doba, na kterou je úvěr poskytnut, by neměla přesahovat dobu životnosti objektu, který je z úvěru pořizován.”*⁶⁹

Jiný druh spotřebitelských úvěrů – v této poslední skupině se nachází zbytek jednotlivých druhů spotřebitelských úvěrů, hlavně pak spotřebitelské půjčky nesplátkové. Tyto půjčky představují takový druh úvěrů, při kterých dojde k danému smluvenému dni, pokud je taková podmínka vůbec určena, ke splacení jak jistiny, tak i úroku.

---

⁶⁸ MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5157-7, s. 57.

⁶⁹ SŮVOVÁ, Helena, František PAVELKA, Zdeněk DEGEN, Lidmila NĚMCOVÁ a Ludmila NÁLEVKOVÁ. *Specializované bankovníctví*. Praha: Bankovní institut, 1997. ISBN 80-902243-2-6, s. 161.

4.1.2 Spotřebitelský úvěr – dle poskytovatele

Tak jako je několik možností dělení samotných úvěrů, tak je situace stejná i v případě zprostředkovatelů, kteří na finančním trhu existují a jsou schopni poskytnout domácnostem spotřebitelské úvěry. Postavení bank můžeme chápat jako nejstarší institucionalizovaného poskytovatele úvěrů. Následně se k bankám a úvěrovým družstvům začaly postupně přidávat další instituce, které také nabízely finanční prostředky formou úvěrů či půjček domácnostem. A to hlavně díky velkému rozvoji této oblasti. V dalším textu bych chtěl provést stručnou charakteristiku daných skupin.

Soukromí poskytovatelé půjček – na finančním trhu se také setkáme se spoustou soukromých osob, které nabízejí různé půjčky jiným osobám. *„Jedná se o půjčky formou řádkové inzerce nebo na internetu, bez udání jména firmy nebo fyzické osoby. Tito lidé odmítají hovořit o detailech půjčky, dokud zájemce např. nepřinese ke kontrole dekret na byt a nedá jim kompletní osobní údaje.“*⁷⁰

V tomto případě se jedná ale o činnost bez legální podstaty a oprávnění. Zprostředkovatelé svoji klientelu získávají buď na základě reklamy, která je umístěná na internetu, či se jedná o osobní kontakt, a nebo se také jedná o distribuci letáků, které jsou vylepovány například na zastávkách MHD aj. Určitě není nutno poukazovat na tu skutečnost, že se v tomto případě jedná o věřitele, kteří nejsou seriózní a často se jedná o lichváře.

Jedná se ve většině případů o lidi, kteří na velice nevýhodných půjčkách, které nabízejí dlužníkům, chtějí nelegálně zbohatnout. Tomuto způsobu výdělků peněz se přezdívá lichva.

Jde o to, že lichvář využije finanční tísně dlužníka pro své obohacení. Musíme si uvědomit i další potenciální nebezpečí, a to, že počáteční špatné zadlužení může zapříčinit to, že se dlužník následně dostane nekontrolovatelně do řetězce dalších půjček. V případě oficiálních statistik, které existují, můžeme tyto považovat určitě za podhodnocené.

Zastavárny – zastavárny jako takové nejsou tím úplně klasickým typem představitele, který poskytuje úvěry, ale samotná jejich existence v plné míře souvisí s domácnostmi a jejich zadlužováním. Z tohoto důvodu si také zastavárny dovolím dát mezi

---

⁷⁰ PETERKOVÁ, Jana a Radek JIRÁNEK. *Prevence zadlužování českých domácností: MVCR* [online]. 2008 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/prevence-zadluzovani-pdf.aspx

zprostředkovatele, kteří nabízejí finanční prostředky, protože i oni svým podílem přispívají k zadluženosti domácností. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání stanoví, že se jedná o živnost volnou v případě zastavárenské činnosti a maloobchodu s použitým zbožím. „*Živnost volná je živnost opravňující k výkonu činností, pro jejichž provozování tento zákon nevyžaduje prokazování odborné ani jiné způsobilosti.*“⁷¹ Principem je to, že si člověk může v zastavárně půjčit požadované finanční prostředky, ale jenom za podmínky, že jako zástavu ponechá nějakou hodnotnou věc, např. elektroniku, drahé hodinky, zlato, mobilní telefon aj.

Mezi zastavárníkem a dlužníkem je dohodnut pevný termín, dokdy musí vrátit půjčené peníze. Pokud k navrácení peněz ze strany dlužníka nedojde, automaticky propadá zastavená věc zastavárníkovi, pokud není dohodnuto jinak. V případě půjčených finančních prostředků, které člověk takto získá, má ve své podstatě krátkou životnost, řádově několik týdnů, či měsíců. I v tomto případě půjčování peněz existuje několik úskalí, jako je jednoznačně cena, tj. rozdíl mezi tím jakou cenu dostaneme za půjčení a následně jakou cenu dostaneme následně po odkoupení dané věci. Nakonec není ani zaručena ta skutečnost, že až by došlo na zpětný odkup zastavené věci, tato nemusí být již k dispozici, poněvadž „*většina zastaváren není pojištěna proti přírodním pohromám či trestným činům ze strany ze strany třetí osoby. Snad by pomohlo být použito vlastní pojištění, pokud by se na podobný případ vztahovalo, ale je to nepravděpodobné.*“⁷² Měnová finanční instituce (dále jen MFI) – dle pravidel ČNB se jedná o prověřenou skupinu zprostředkovatelů poskytující finanční služby.

Zahrnuje jak rezidentské banky, tak centrální banku a jiné finanční instituce, které mají potřebné oprávnění. Ve skupině mimo již zmiňované banky jsou také úvěrová a spořitelní družstva. Na svých webových stránkách ČNB pravidelně aktualizuje seznam finančních institucí, které disponují s platným oprávněním v tomto sektoru a působí na našem území. Všechny již zmiňované banky a družstva mohou provádět činnosti a operace, které jsou uvedeny v oprávnění, které uděluje ČNB. Tato, na základě vydaného oprávnění, provádí nad institucemi dohled a fungování společností

---

⁷¹ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání: Část II., § 25, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, 87/1991.

⁷² SMRČKA, Luboš. *Osobní a rodinné finance*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-41-2, s. 105.

je více regulováno. Pro stanovení důvěryhodnosti klienta a jeho určení úvěruschopnosti používá MFI klasické standardní metody. Ty zajistí, aby případný úvěr nebyl poskytnut subjektu, který by mohl mít v budoucnu problém se splácením úvěru.

Ostatní finanční zprostředkovatelé (dále jen OFZ) – ČNB ve svých podkladech a statistikách, mimo množství a strukturu poskytovaných úvěrů, které poskytuje MFI, eviduje i potřebné informace o zprostředkovaných úvěrech od jiných institucí, kdy ČNB v rámci svých statistik má označení jako zprostředkovatelé financování aktiv.

Určitě je možné konstatovat, že uvedené doplňující informace ve výsledku postihující finanční trh jako celek. OFZ jsou instituce, u kterých je hlavním bodem podnikání hlavně poskytování úvěrů či půjček finančního charakteru, nebo přinejmenším je to rozhodující část podnikání. V rámci již zmíněných statistik je OFZ možno též dělit na instituce úvěrování ostatního, tzn., že se jedná o úvěry z kreditních karet, prodej na splátky, poskytování úvěrů či jiných půjček a samozřejmě v neposlední řadě i poskytování spotřebitelských úvěrů. Dále se potom jedná o faktoringové a forfaitingové společnosti a společnosti finančního leasingu.

Také na webových stránkách České národní banky je seznam všech těchto společností, které působí na území České republiky, „*předmětem jejichž činnosti je přijímat vklady a nebo prostředky velmi podobné vkladům od jiných subjektů než měnových finančních institucí a na vlastní účet.*“⁷³ Rok od roku přibývá na trhu více těchto institucí, které jsou zaměřeny tímto typem poskytování služeb. Pokud potřebuje dlužník půjčit menší obnos finančních prostředků, řádově v několika tisících korun a bonita v jeho případě je slabá, může mít tento dlužník problém získat potřebný úvěr od bankovních institucí. V případě OFZ je to naopak, společnost málokdy poskytne finanční prostředky lidem, u nichž je finanční problém. Určitě se dá říci, že druhou stranou pomyslné mince je fakt, že jsou často vyšší ceny úvěrů.

Do této ceny jsou ze strany OFZ promítnuty administrativní náklady, u kterých je vysoká úroveň z důvodu vynaložených na potřebný výběr jednotlivých splátek. Prostřednictvím svého personálu provádí obvykle společnost výběr přímo od dlužníka, kterému jsou finanční prostředky poskytnuty. Dodržováním stanovených předpisů není

---

⁷³ *Seznam měnových finančních institucí: ČNB* [online]. 2003-2014 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy_mbs/seznam_mfi/index.html

OFZ zdaleka tak vázána, jako MFI a tato skutečnost společnosti umožňuje, aby šla do jisté míry do určitého rizika v případě méně bonitních klientů.

4.1.3 Úvěry bez selhání a se selháním dlužníka

Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry (dále jen vyhláška o pravidlech obezřetného podnikání) nám umožňuje ještě další dělení poskytovaných úvěrů. Obchodní instituce rozlišují dlužníky se selháním a bez selhání. Úvěry poskytnuté dlužníkovi bez selhání se řadí mezi sledované a standardní. Zmíněné kategorie, kterými je označována pohledávka, jsou ty, u kterých budou smluvní podmínky řádně plněny. V případě malého úvěrového rizika nejsou pohledávky od dlužníka po splatnosti více jak devadesát dnů. S rostoucím objemem úvěrů domácnostem, které jsou jim poskytnuty, zároveň dochází i k tomu, že vzrůstá úměrně s tím i počet dlužníků, kteří selžou v rámci smluvního vztahu a nejsou schopni dále splácet. Pojem selhání dlužníka chápeme dle vyhlášky o pravidlech obezřetného podnikání tak, kdy „*lze předpokládat , že dlužník pravděpodobně nesplatí svůj závazek řádně a včas*“⁷⁴ nebo „*alespoň jedna splátka jistiny nebo příslušenství jakéhokoliv závazku dlužníka vůči věřiteli je po splatnosti déle než 92 dnů.*“⁷⁵ Možné úvěry se selháním je možno rozdělit ještě do dalších skupin a to jako pochybné a ztrátové, nestandardní, po splatnosti a pravděpodobností, s jakou je možno čekat, že ke splacení dojde, až již k úplnému nebo částečnému, případně k nesplacení vůbec. „*Pohledávka se považuje za ztrátovou také tehdy, pokud jsou splátky jistiny nebo příslušenství po splatnosti déle než 360 dnů.*“⁷⁶

I toto výše popsané dělení je rozhodující jak pro bankovní, tak i nebankovní instituce nabízející spotřebitelské úvěry.

---

⁷⁴ Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry: Část čtvrtá, Hlava II, § 49, písmeno "a". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, 046.

⁷⁵ Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry: Část čtvrtá, Hlava II, § 49, písmeno "b". In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, 046.

⁷⁶ Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry: Část šestá, Hlava II, § 197, bod 4. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, 046.

4.2 Úvěry domácností dle měny a účelu

Co se týká měny, tyto úvěry jednoduše dělíme dle toho, v jaké měně jsou poskytovány. V tomto případě se buď jedná o domácí měnu, tj. v českých korunách, či v cizí měně. Dalším hlediskem dělení je dle toho, pro jakou úroveň budou finanční prostředky z poskytnutého úvěru použity. Statistiky ČNB se také tímto hlediskem bezesporu řídí.

Spotřeba – jsou to úvěry, které dlužník použije v případě osobního účelu na služby či zboží.

Bydlení – tyto úvěry jsou poskytnuty za účelem investování do vlastního bydlení či případné použití na opravu stávající nemovitosti či jejích úprav.

Ostatní úvěry – v tomto posledním rozdělení jsou veškeré jiné úvěry jinak nezařazené. Zejména se v tomto případě jedná o úvěry poskytnuté osobám samostatně výdělečně činným v případě podnikatelské činnosti.

4.3 Registry úvěrů

V zákoně o spotřebitelském úvěru je zakotvena povinnost, že finanční skupina, která poskytuje úvěr, musí před samotným sjednáním půjčky podrobně prověřit a vyhodnotit tzv. bonitu žadatele o úvěr. Tyto potřebné údaje je nutno získat jak od samotného žadatele, tak i z daných databází, které jsou k této potřebě určeny, tzv. registr úvěrů. „*Úvěrový registr představuje databázi, jejímž prostřednictvím si banky (či jiné instituce) mezi sebou vyměňují pozitivní i negativní informace o objemu úvěrů dlužníků, o jejich platební morálce apod.*“⁷⁷ Ihned jak dojde k okamžiku, že si fyzická osoba zajistí ať spotřebitelský nebo jiný úvěr, je provedena evidence do seznamu úvěrů. I v případě, kdy si fyzická osoba jenom podá žádost o úvěr, aniž by ji nakonec čerpala, je tato skutečnost do tohoto registru zanesena. Na území České republiky funguje několik registrů s potřebnými údaji. Mimo již zmíněného registru v případě fyzických osob zde máme i registr právnických osob, např. se jedná o Centrální registr úvěrů, který vede ČNB. Zlomovým datem v tomto případě bylo zasedání Bankovní rady ČNB, která se konala dne 25. května 2000 a jednoznačným cílem bylo přispění ke zlepšení procesů s úvěry v sektoru bankovníctví. Tento registr právnických osob byl ve své

---

⁷⁷ JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004. ISBN 80-247-0769-1, s. 71.

podstatě paralelně budován s registrem fyzických osob, ale v žádném případě nelze tyto dva registry jakkoli spojovat. Pro účel této diplomové práce je samozřejmě důležitější pochopení registru, který shromažďuje data o půjčkách fyzickým osobám pro svoji spotřebu. Jak již bylo popsáno, tak úvěry poskytují jak nebankovní, tak i bankovní instituce a v případě registrů je situace stejná. Dříve spolupráce mezi institucemi nefungovala jako nyní. V dnešní době je běžná situace, že instituce spolu spolupracují a dané registry spolu využívají. V dnešní době se na našem trhu můžeme setkat s několika registry úvěrů.

Sdružení na Ochranu leasingu a Úvěrů spotřebitelům (dále jen SOLUS) – tato databáze eviduje data o fyzických osobách v případě negativního charakteru a ještě o fyzických osobách podnikatelích. Provozovatelem této databáze je sdružení osob právnických.

Bankovní registr klientských informací (dále jen BRKI) – tento registr provozuje společnost Czech Banking Credit Bureau a. s. V registru se nachází nejenom data pozitivního charakteru, ale i vše co se týká negativních informací. Jedná se o informace o úvěrových závazcích či nepovolených zůstatcích na běžných účtech jak fyzických osob občanů, tak také i fyzických osob podnikatelů. Dalším účelem je také samozřejmě podávat informace bankám o požadované důvěryhodnosti klienta a také jeho bonitě. Data, která jsou uložena v tomto registru, se pravidelně aktualizují, v tomto případě jednou za měsíc. Informace o klientovi jsou uloženy po dobu trvání daného smluvního vztahu a pak dále ještě čtyři roky po ukončení tohoto vztahu.

Jsou zde uloženy také informace v případě, kdy klient podá žádost o uzavření nějaké konkrétní smlouvy, ale nakonec k uzavření vztahu nedojde. V tomto případě se jedná o uložení informací na jeden rok.

Nebankovní registr klientských informací (dále jen NRKI) – jedná se o nejmladší registr, který provozuje zájmové sdružení právnických osob Leasing and loan credit bureau z. s. p. o., který založila skupina nejvýznamnějších splátkových a leasingových společností. I v tomto případě, stejně jako u BRKI, se jedná o shromažďování informací jak pozitivních, tak i negativních v případě úvěrových závazků. Jedná se zde o ten rozdíl oproti BRKI, že potřebné informace jsou získány z nebankovního sektoru. Dalším rozdílem je ještě ta skutečnost, že mimo již uvedené údaje o fyzických osobách, tak fyzických osobách podnikatelích registr vede údaje ještě o právnických osobách. Důležitým faktem o registrech NRKI a BRKI je to, že došlo

k umožnění ke vzájemné výměně informací mezi těmito registry a dát základ funkci registru, který je univerzální. Platí zde pravidlo dvojího souhlasu, tzn., že aby došlo k možnému dotazu dané společnosti do registru, musí dát klient povolení. Tak to bylo i dříve, kdy musel dát klient souhlas k tomu, aby informace o jeho předešlých pohledávkách byly v registru. V každém případě je dobře, že existují registry s potřebnými údaji, které mají vliv na umožnění poskytnutí spotřebitelského úvěru. Informace, které zde instituce jak z bankovního tak z nebankovního sektoru mají k dispozici, snáze můžou posoudit rizikovost případného uzavření smluvního vztahu na spotřebitelský úvěr.

Z historie plyne, že v žádném případě není důležitá aktuální finanční situace daného spotřebitele, tj. výše současného příjmu, ale také neodmyslitelně záleží na tom, jak v minulosti plnil své závazky. Ve finále může mít vyšší bonitu spotřebitel, který však nedosáhne na finančně vyšší úvěr. Jasně se ukazuje, že pro poskytovatele úvěru je výhodnější klient, který má menší výši úvěru, ale splácí pravidelně a je bezproblémový, než ten, který má úvěr vyšší, ale je v tomto ohledu nedisciplinovaný.

4.4 Reklama - tlak na spotřebitele

Na skutečnosti, že se zvyšuje požadavek po spotřebě, mají velký vliv média. Literatura uvádí, že náš svět v oblasti mediální je ve své podstatě postaven na dvou kategoriích, a tím je na jedné straně úspěch a na straně druhé to je neštěstí. Já si je dovolím rozšířit ještě o jednu kategorii, tj. finanční. V celodenním shonu si ani neuvědomíme a nepřemýšlíme nad strukturou samotné reklamy či mediální zprávy, pak bychom došli určitě k závěru, že jsou nám předkládány jen určité druhy. „*Reklama je přesvědčovacím procesem.*“⁷⁸

I samotné zprávy můžeme dělit do několika skupin. Do jedné skupiny můžeme zařadit zprávy, které se týkají neštěstí, např.: „Vypadl z okna v desátém patře“, „V opilosti srazil cyklistu.“ Tyto samotné zprávy vyvolají v člověku pocit spojený s tím, že je nebezpečno a pomalu se mu vnucuje myšlenka, že jsou jeho další dny ohroženy.

Člověk má najednou pocit, jako by si měl zbytek svého života rychle užít. Další skupinou, která je nám předkládána, jsou zprávy o úspěchu, např.: „Vyhrál soutěž ve

---

⁷⁸ NOVESKÝ, Ivan. *Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. ISBN 80-254-4207-4, s. 112.

vaření“, „Vydělal lehce peníze“. Tento případ nám navozuje pocit touhy po úspěchu a nebo také pocit závisti. Do této kategorie patří i veškeré spotřebitelské reklamy na služby a zboží, např. reklama na prožití letní dovolené v Thajsku, reklama na nový mobilní přístroj. Tyto reklamy zase podněcují pocit, že musím mít něco lepšího než co mám teď, tj. je to útok na lidskou touhu. A co se týká poslední kategorie reklam a zpráv, jde v tomto případě o možnost poskytnutí finančních půjček. Člověk se chce mít dobře, a proto by chtěl nové auto, novou lednici, pěknou dovolenou aj., ale v případě, že nemá potřebné finanční prostředky, nemůže si nic z uvedeného pořídit. A v tuto chvíli zde máme stále opakované reklamní slogany, jako např. „Peníze do domu už dnes“ nebo „Půjčka bez rizika“ aj. Z uvedených sloganů je nám stále podsouváno jedno a to stejné slovo, tj. jen / pouze, v případě úroků také jen / pouze. Ať se podíváme na jakoukoli možnou nabídku, přesnou výši úroku zde nenajdeme. Proto se není možno divit tomu, že množství půjček roste rychleji, než tomu je v součtu vkladů. Pro člověka je jednodušší odložit spotřebu. I z výše popsaného je jasné, že investiční banky a spořitelny do reklamy vkládají nemalé investice, ale s jasnou vizí, že tyto vložené finanční prostředky se v případě rostoucího významu reklamy vyplatí.

4.5 Bankovní a nebankovní poskytovatelé

V případě českého spotřebitele je na našem trhu veliké množství poskytovatelů úvěrů. V tomto případě je hlavní rozdělení na poskytovatele bankovní a nebankovní. Dále se budu v této práci snažit o stanovení rozdílu mezi těmito poskytovateli a také stanovit to, kdy je pro spotřebitele výhodnější zažádat o úvěr od poskytovatele nebankovního. Pokusím se srovnat jednotlivé skupiny i to, v čem se více liší od jiných poskytovatelů. Následně se pokusím rozebrat vybranou společnost pro objasnění rizik při nesplácení úvěru.

4.5.1 Porovnání bankovních a nebankovních spotřebitelských úvěrů

Pro následující porovnání jsem si následně vybral několik zástupců jak na straně bankovních, tak i nebankovních institucí. Ze strany bankovních institucí jsem si vybral jenom tři společnosti, protože se můžeme domnívat, že jejich nabídka bude ve své podstatě hodně podobná. Na straně druhé, tj. sektor nebankovní, tam se dá očekávat větší záběr v oblasti smluvních podmínek i cen úvěrů a RPSN.

Výběr názvu z nebankovního a nebo bankovního sektoru jsem si dělal sám, dle svého uvážení. V případě poskytovatelů bankovních:

- Raiffeisenbank a.s. (dále jen Raiffeisenbank)
- Komerční banka, a.s. (dále jen Komerční banka)
- GE Money bank, a.s. (dále jen GE Money bank)

V případě nebankovních poskytovatelů jsem vybral:

- CETELEM ČR, a.s. (dále jen Cetelem)
- Home Credit a.s. (dále jen Home credit)
- COFIDIS s.r.o. (dále jen Cofidis)
- Provident financial s.r.o. (dále jen Provident)

Co se týká nebankovních institucí, tak zde je umožněno čerpat úvěr ve většině případů na základě skutečnosti, že dotyčný klient má u dané společnosti uzavřený účet, či je to natolik výhodné, že si účet u dané společnosti klient uzavře. V případě bankovních poskytovatelů se jedná o úvěry buď účelové, tak i neúčelové.

Do jisté míry nevýhodou nabízeného úvěru od bankovní instituce je ten fakt, že úvěr je poskytnut až od určité výše, např. GE Money bank a Komerční banka nabízejí „*hotovostní nebo bezhotovostní úvěr v rozmezí od 30 000,- Kč.*“⁷⁹ V případě Raiffeisenbank je minimální limit ve výši „*20.000,- Kč a výše.*“⁸⁰ Dle minimálních výší úvěrů je zřejmé, že si klient nakonec musí půjčit více, než by sám potřeboval.

Co se týká menších obnosů, tak tyto bankovní instituce poskytují prostřednictvím kreditních karet s možností kontokorentního úvěru. To znamená, že banka nabízí období, které je bezúročné, ale po kterém následně nastupuje úrok, který je ve výsledku větší než u běžného spotřebitelského úvěru. U nebankovních institucí je zase nutno tyto dělit na ty, které jsou členy České leasingové společnosti a finanční asociace (Dále jen ČLFA) a samozřejmě na ty, které nejsou členy.

Mezi zásady členů ČLFA je to, že se zavázali dodržovat svůj etický kodex, což je hlavně dodržování zákonů a zásad, které se týkají poctivého jednání v oblasti obchodních aktivit, jako je například „*dodržování zákonů a zásad poctivého podnikání*“

---

⁷⁹ *Osobní úvěr: Rychlá osobní půjčka* [online]. 2014 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/pujcky/pujcka-bez-rizika-osobni-uver.shtml>

⁸⁰ *Osobní finance: Osobní půjčka* [online]. 2014 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.rb.cz/osobni-finance/uverove-produkty/osobni-pujcky/osobni-pujcka/>

v obchodních aktivitách členů asociace.⁸¹ Přímí zástupci společnosti Člověk v tísni o.p.s. nedoporučují spotřebitelům další jednání se společnostmi, které nejsou sdruženy v ČLFA. S tímto názorem se plně ztotožňuji, protože sami vidíme, jaká je ve finále praxe. Jde o to si vytvořit dlužníka, kterého může společnost dalších pár let finančně vysávat. Ono i samotné členství společnosti v ČLFA není zárukou toho, že bude mít spotřebitel výhodné podmínky pro uzavření potenciálního spotřebitelského úvěru. Samotní nebankovní poskytovatelé se vyznačují určitou rychlostí a danou flexibilitou. Nebankovní poskytovatelé se hlavně zaměřují na možnost poskytnutí nižších částek klientům, např. Provident a jejich heslo „*půjčky od 4 000 do 80 000 Kč vám doručí až domů náš obchodní zástupce*“⁸², nebo společnost Home credit a jejich „*půjčka od 10 000 až do 150 000,- Kč.*“⁸³ Pro klienta je samozřejmě velice příjemné, když se rozhodne pro hotovostní úvěr. Stačí mu k tomu jen zavolat na danou telefonní linku společnosti, vyplnit online žádost a k tomu všemu toto vše udělá z pohodlí svého domova. Kurýrní služba přiveze již jen klientovi hotovost až do domu.

V tomto případě je ale vše oplaceno tou skutečností, že je úvěr vykoupen vyšší celkovou cenou, RPSN a samozřejmě vyššími poplatky v případě, pokud se peníze zpozdí. Nutno také dodat, že do RPSN se nezapočítávají smluvní pokuty.

Je to určitá politika nebankovních poskytovatelů, kteří poskytují spotřebitelské úvěry, jejichž smluvní podmínky vůči spotřebiteli jsou nastaveny relativně velice natvrdo. Pak se stává to, že spotřebitel není schopen dostát svým závazkům ze smluvního vztahu a takové podmínky není schopen plnit, což znamená, že se propadá do povinnosti smluvních úhrad, které ve finále hrají významnou roli v zisku takových společností. Jako lákadlo také například nebankovní poskytovatelé používají slogan, z kterého plyne, že daný poskytovatel nebude potenciálního spotřebitele kontrolovat v registrech. Určitě se shodneme na tom, že uvedené je jasné porušení pravidel v případě prověření situace potenciálního spotřebitele s tím, zda je schopen

---

⁸¹ *Základní dokumenty ČLFA: Kodex jednání členů ČLFA* [online]. 2003-12 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://clfa.cz/index.php?textID=10>

⁸² *Půjčka Provident: Půjčky od 4.000 Kč do 80.000 Kč* [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.provident.cz/pujcka-provident/pujcky-od-4000-kc-do-80000-kc/>

⁸³ *Půjčky: Online půjčka* [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://www.homecredit.cz/pujcky/on-line-pujcka/?utm_medium=link&utm_source=homecredit&utm_content=paticka

spotřebitelský úvěr splácet. „Věřitel před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, či změnou takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru, je povinen s odbornou péčí posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, a to na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.“⁸⁴ Tímto krokem se zase vracíme k nejasné definici odborné péče. Dříve bylo zvykem, že v případě nebankovního sektoru tento nabízel hotovostní úvěr a v případě bankovního poskytovatele poskytování bezhotovostních úvěrů. V dnešní době tato minulá zvyklost je již zapomenuta a oba dva sektory již dnes nabízejí převážně úvěry již jen bezhotovostní.

V případě hotovostního úvěru následně oba dva poskytovatelé účtují přírážku. Až zhruba 50 % tvoří u společnosti Provident poplatek za hotovostní inkasní službu, viz „online kalkulačka.“⁸⁵ V drtivé většině nabízejí nebankovní poskytovatelé neúčelové úvěry. V tomto případě jsou výjimkou jak Cetelem, tak i Home credit.

Tyto společnosti nabízí i úvěr, který slouží pro koupi nového vozidla. Z dalších forem, na který se nebankovní poskytovatelé zaměřují, je nákup zboží na splátky. Tento produkt úvěru je nabízen ve spolupráci s obchodními domy. Například společnost CETEM spolupracuje s internetovým obchodem Online nákupy a další společnost Home credit spolupracuje s obchodním řetězcem Tesco. Na příkladu obchodního domu Tesco si můžeme nádherně předvést cestu, jak spotřebitel lehce podlehně dojmů, jaká je snadná cesta k penězům. Takováto podmanivá hesla má již spotřebitel na očích u pokladen. Mohli bychom čekat, že určité vlastnosti úvěru, jako je celková cena úvěru a RPSN, budou pro klienta snad výhodnější než v případě úvěru neúčelového, který je stejný od stejné společnosti. Zboží, které si spotřebitel kupuje, má svoji danou finanční hodnotu a tudíž samozřejmě hypoteticky i v případě exekuce zde nějaká hodnota ve finále bude, pokud předpokládáme, že si spotřebitel úvěr ve výši 20.000,- Kč nevezme na potraviny, ale přece jenom spíše na potřebné věci jako je lednice, pračka aj., viz

---

⁸⁴ Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů: Část I., § 9, odst. 1. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, 52/2010.

⁸⁵ *Domáci: Online kalkulačka* [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <https://www.provident.cz/online-kalkulacka/?sec=1>

stránky společnosti Tesco „o hotovostní půjčce.“⁸⁶ Daná hypotéza se nakonec v praxi potvrzuje a na informačním stánku v obchodním domě nakonec úvěr pro spotřebitele vychází v lepších číslech než úvěr, který by spotřebitel čerpal přímo od samotného poskytovatele úvěru. I bankovní instituce rovněž nabízí neúčelové úvěry, navíc však nabízely i účelové úvěry, ale ty jsou odměňovány nižší úrokovou sazbou.

Dnešní doba již nepřeje účelovým úvěrům, a proto je bankovní poskytovatelé přestali nabízet, ale jen pokud se nejedná o úvěr na koupi automobilu. Mezi bankovními a nebankovními poskytovateli je jeden z největších rozdílů, mimo již zmíněné minimální velikosti úvěrů, v hodnotě RPSN. V případě nebankovních poskytovatelů se toto RPSN pohybuje nad RPSN bankovních poskytovatelů i o několik desítek procentních bodů výše a je možné samozřejmě nalézt rozdíl i ve výši poplatků sankčních.

U bankovních poskytovatelů je možné také to, aby si spotřebitel, který často tyto služby využívá a je bezproblémový, vyjednal lepší podmínky. Se zvýhodněnými sazbami se můžeme setkat i v době předvánoční, což je na českém trhu docela dnes již běžné a souvisí to s tím, jaký je stanoven objem finančních prostředků českých domácností, které jsou určeny na nákup předvánočních dárků.

Určitě dobrým signálem je ta skutečnost, že se zadlužování českých domácností v době vánočních svátků v poslední době snižuje. Dle průzkumů si lidé nejčastěji půjčují finanční prostředky v rozmezí mezi pěti až deseti tisíci korunami a zhruba třetina úvěrů přesáhla přes deset tisíc korun. Ve většině případů si klienti půjčují na nákup vánočních dárků a jenom malá část si za poskytnutý úvěr nakoupí jídlo. „*Téměř polovina Čechů je připravena na chudší Vánoce. I když se letos chystají utratit stejně nebo o trochu více než vloni, vnímá téměř polovina z nás (44 %) nadcházející Vánoce jako chudší než byly ty minulé.*“⁸⁷

I toto je promyšlený tah ze strany poskytovatelů úvěrů, kdy v předvánočním shonu nabízejí výhodnější sazby s tím, aby nalákali více potenciálních klientů, protože jejich ostražitost v tomto období je oslabena.

---

⁸⁶ *Finanční služby: O Hotovostní půjčce* [online]. 2014 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.itesco.cz/cs/financni-sluzby/hotovostni-pujcka/o-hotovostni-pujcce/>

⁸⁷ *Provident: Polovina Čechů je připravena na chudší Vánoce* [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.provident.cz/o-providentu/novinky/news-003/>

4.5.2 Nabídky spotřebitelských úvěrů

Pokusil jsem se letmo porovnat spotřebitelské úvěry na českém trhu a to ve dvou variantách, kterými je malý úvěr na kratší dobu a větší úvěr na delší dobu.

V případě malého úvěru na krátkou dobu budeme simulovat situaci, kdy má potenciální spotřebitel v plánu koupit lednice do domácnosti, ale chybí mu část peněz a nechce se mu čekat, až si potřebné finanční prostředky zajistí svým našetřením. Následně velký úvěr na delší dobu bude popisovat modelovou situaci, kdy si potenciální spotřebitel potřebuje vybavit svoji domácnost novou kuchyňskou linkou.

Pro přesnější porovnání bylo nutno stanovit výchozí kritéria úvěrů. Co se týká našeho modelového spotřebitele, bylo zvoleno následující:

- Výše úvěru pro všechny poskytovatele stejná
- Preferování bezhotovostní půjčky
- Rozhodnutí spotřebitele pro minimální výši pojištění v případě jeho neschopnosti splácet
- Výpis ohledně stavu úvěru zasílat elektronicky
- U poskytovatele nemá spotřebitel založený potřebný účet
- Doba splatnosti stejná u všech poskytovatelů
- Neúčelovost půjčky

K samotnému porovnání úvěrů je možno použít kalkulačky úvěrů, které jsou dostupné na každé internetové stránce poskytovatelů. Je nutné si samozřejmě uvědomit, že výsledné údaje nejsou a ani nemůžou být stejné. V případě internetových kalkulaček se jedná o výpočet pouze orientační. V tomto případě i hodnota úrokových sazeb a tím i RPSN je zde uvedena pro případ ideálního potenciálního spotřebitele a ve skutečnosti můžou být i vyšší.

4.5.3 Malý úvěr na krátkou dobu

Zde máme hned první komplikaci, která zde byla již výše popsána a to, že nebankovní poskytovatelé úvěrů ve výsledku nabízí minimální výši půjčky mnohem nižší než poskytovatelé bankovní. Rozhodl jsem se pro porovnání malého úvěru nakonec zvolit výši požadované částky a to ve výši 30.000,- Kč, tj. minimální výši

úvěru u GE Money bank „*expres půjčka*“⁸⁸ a „*rychlá osobní půjčka*“⁸⁹ od Komerční banky. Dále bylo nutno stanovit pokud možno u všech produktů stejnou dobu splácení. Nebankovní instituty nabízí sjednání úvěrů na velmi krátkou dobu, na rozdíl od bankovních institucí, které nabízejí ve většině případů minimální lhůtu a to na jeden rok. Při již deklarované půjčce ve výši 30.000,- Kč pomyslné první místo by vyhrála Komerční banka. Pro další informaci je nutno i uvést, že například Provident ani nenabízí tu možnost, aby spotřebitel uzavřel pojištění proti neschopnosti splácet. Uvedená společnost se zaměřuje hlavně na nižší výši „*půjčky od 4.000,- Kč do 80.000,- Kč*“⁹⁰ a na kratší dobu. Z tohoto důvodu asi nepovažuje společnost za nutné, aby byl spotřebitel na takto krátkou dobu pojištěn. I v případě malých částek na kratší dobu je již možný sledovat patrný rozdíl mezi bankovním a nebankovním poskytovatelem spotřebitelského úvěru.

4.5.4 Velký úvěr na delší dobu

V případě velkého úvěru na delší dobu je možno sledovat, že rozdíl mezi bankovními a nebankovními poskytovateli je znatelnější. I v tomto případě by pomyslné první místo vyhrála Komerční banka. Zde se zase ukazuje, že úvěry od bankovního poskytovatele jsou výhodnější než od nebankovního poskytovatele.

4.5.5 Závěr srovnání

Je vždy na každém spotřebiteli, aby si našel dostatečný čas a tento věnoval potřebnému průzkumu na úrovni bankovních a nebankovních poskytovatelů.

Zásadním bude asi ta skutečnost, zda uvedený potenciální spotřebitel má u daného poskytovatele vedený bankovní účet. Tato skutečnost by mohla být nápomocna té skutečnosti, že poskytovatel k uvedenému ve svém výpočtu přihlédne a dojde ke zvýhodnění klienta v případě žádosti o poskytnutí úvěru.

---

⁸⁸ Tisková zpráva: *Expres půjčka je nyní levnější, GE Money Bank garantuje nižší splátky* [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <https://www.gemoney.cz/servis-pro-media/tiskove-zpravy/zprava?id=161113>

⁸⁹ *Osobní úvěr: Rychlá osobní půjčka* [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/pujcky/pujcka-bez-rizika-osobni-uver.shtml>

⁹⁰ *Půjčka Provident: Půjčky od 4.000 Kč do 80.000 Kč* [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.provident.cz/pujcka-provident/pujcky-od-4000-kc-do-80000-kc/>

Další položkou, která by mohla spotřebiteli pomoci, je uzavření pojištění proti pojistné události. Může se nám ve výsledku zdát, že není až tak velký rozdíl mezi bankovním a nebankovním poskytovatelem spotřebitelského úvěru, ale je to bohužel existence následných sankčních poplatků, které uvedené skupiny poskytovatelů od sebe více odlišují. Pokud si potenciální spotřebitel do budoucna uvědomuje určitou možnost neschopnosti splácet úvěr, měl by v každém případě sáhnout po spotřebitelském úvěru, který nabízí bankovní poskytovatel. Další doporučení, proč dát přednost bankovnímu poskytovateli nad nebankovním poskytovatelem je doba splácení.

Nemám pouze na mysli jenom celkovou cenu daného úvěru, ale v každém případě hrozící nebezpečí plynoucí z neschopnosti splácet dluhy.

4.5.6 Sankční poplatky

Několikrát bylo již zmíněno, že největší problém se spotřebitelským úvěrem přichází v době, kdy spotřebitel včas nesplácí dle nastavených smluvních podmínek a nastupují sankční poplatky. Když by si chtěl potenciální spotřebitel spočítat případné sankční poplatky na internetu v případě nesplácení úvěru, má bohužel smůlu.

Proč tato sankční kalkulačka na internetu chybí je pochopitelné, protože by si potenciální poskytovatel hned v začátku mohl potenciálního spotřebitele odradit.

Klient je tudíž v této chvíli odkázaný na sebe a svoji schopnost popřípadě pochopit sankční podmínky ze smlouvy. Smlouvy jako takové mohou být nastaveny tak, že spotřebitel se v nich ztrácí a samotný výpočet sankčních poplatků není pochopen. V případě některých smluv jsou podmínky tak nastaveny, že sebemenší zpoždění s platbou dle smluvních podmínek je ošetřeno ihned smluvní pokutou a úrokem z prodlení. Pak dochází k tomu, že každá nová splátka jde nejdříve na tyto sankce, pak umoří úroky a úplně nakonec se jedná o splacení jistiny. Prodlení se splátkami může poskytovatel řešit dvěma možnostmi. Tou první možností je, že poskytovatel posílá upomínky dlužníkovi a zároveň dochází k připisování úroků z prodlení. Druhou variantou dochází k zesplatnění úvěru. Pokud dojde k prodlení se splátkami, tak v prvním momentu poskytovatel posílá klientovi upomínku a pak následně další upomínky. V tomto případě se jedná o stokoruny, např. *„Sazebník poplatků, odměn, sankcí a náhrad nákladů úvěrových produktů společnosti CETELEM*

ČR, a.s.⁹¹ účtuje tato společnost za první upomínku klientovi 100,- Kč a za další upomínky 200,- Kč. Bohužel k tíži spotřebitele je ta skutečnost, že se nikde nedozví, kolik mu dojde upomínek. Tuto skutečnost neuvádí téměř žádný poskytovatel, ale jako i jinde, jsou zde určité výjimky, jako je například společnost Home credit, „úvěrové podmínky.“⁹² Nejenom upomínky musí spotřebitel zaplatit, ale také se jedná o zaplacení úroků z prodlení. V případě, že se klient dostane do potíží se splátkou úvěru delším než třicet dnů, je samozřejmě ohrožen dalšími úroky. Tento případ se týká jenom nebankovních poskytovatelů úvěrů.

U druhé varianty může dojít k zesplatnění úvěrů. Toto zesplatnění úvěrů znamená pro spotřebitele tu povinnost, aby okamžitě splatil veškerou část jistiny, která mu chybí splatit, samozřejmě že i včetně zbývajících úroků. Každý poskytovatel úvěru má podmínky pro zesplatnění úvěru jinak nastaveny.

Jako například u společnosti Home credit, kde je rozhodující doba nesplácení, tj. „důsledky nesplácení úvěrů.“⁹³ Můžou být i jiné důvody, proč se k takovému kroku společnosti přiklání.

Tímto důvodem může být i to, že poskytovatel zjistí, že mu spotřebitel nenahlásil zhoršení jeho finanční situace, která ve výsledku může ohrozit návratnost finančních prostředků. Nakonec i samotné zesplatnění úvěru je doprovázeno penálem, popřípadě i dalšími sankcemi, které má každý poskytovatel stanoveny rozdílně.

Z výše uvedeného můžeme jednoznačně usoudit, že bankovní poskytovatelé spotřebních úvěrů jsou oproti nebankovním poskytovatelům mírnější.

Obě skupiny poskytovatelů se odlišují hlavně daným množstvím pokut a určitou výší pokut, které musí spotřebitel uhradit, pokud poruší podmínky ze smluvního vztahu a dojde k nesplácení úvěru. Potenciální spotřebitel by si měl v každém případě tento fakt uvědomit a této problematice opravdu věnovat větší pozornost.

---

⁹¹ *Dokumenty ke stažení: Sazebník poplatků, odměn, sankcí a náhrad nákladů úvěrových produktů společnosti CETELEM ČR, a.s.* [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.cetelem.cz/sfs/downloads/dokumenty-ke-stazeni/sazebnik_2013_spotrebitele.pdf

⁹² *Úvěrové podmínky: Úvěrové podmínky společnosti Home Credit – Spotřebitelský úvěr* [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.homecredit.cz/klientska-zona/uverove-podminky/>

⁹³ *Úvěrové podmínky: Úvěrové podmínky společnosti Home Credit – Spotřebitelský úvěr* [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.homecredit.cz/klientska-zona/uverove-podminky/>

Jak již bylo zmíněno, je opravdu velký problém ze smlouvy zjistit, jaké sankční podmínky na klienta čekají. Nebylo by v žádném případě ke škodě a určitě by to pomohlo dobré věci, že by zákonodárce do zákona o spotřebitelském úvěru dal povinnost, pro poskytovatele těchto úvěrů, zjednodušený model sankcí. Přikláněl bych se alespoň k variantě nesplácení úvěrů po dobu dvou měsíců, po které může dojít popřípadě k zesplatnění úvěrů. V případě takové varianty by si mohl potenciální spotřebitel spočítat, kde popřípadě finanční částky rychle narůstají a pak poctivě zvážit svoji případnou žádost o spotřebitelský úvěr.

5. Možné doporučení domácnostem

V této části mé diplomové práce se pokusím nastínit, jak by se spotřebitelé, potažmo domácnosti, měly chovat, než sáhnou po spotřebitelském úvěru.

Už bylo zmíněno, že co se týká gramotnosti spotřebitelů v návaznosti na zadlužování a úvěry v České republice, tak je tato situace velmi špatná a je stále co zlepšovat. V tomto duchu můžeme spotřebitele rozdělit na dva tábory, a to na aktivní a pasivní. Jen velmi málo spotřebitelů můžeme zařadit do skupiny aktivních spotřebitelů, což jsou ti, kteří si čtou smlouvy před tím, než samotný dokument podepíše a mají znalosti v oblasti finančních pojmů. Bohužel většina spotřebitelů se nachází ve druhé kategorii, kterou je pasivní spotřebitel. Tento spotřebitel, jak je zřejmé, nemá potřebnou znalost ve finančních pojmech a důkladně si uzavírané smlouvy nečte.

Vyvstává tedy následně otázka, jak pasivního spotřebitele donutit k tomu, aby si četl smlouvu, než ji podepíše a znal základní nutné finanční pojmy.

Jediná taková možnost je, aby se na školách věnovala větší pozornost výuce finanční gramotnosti pro děti školou povinné. V případě občanů, kteří již nejsou školou povinní, by pomohly kurzy. Není možno očekávat, že tyto varianty docílí toho, že budeme mít jenom pasivní spotřebitele, protože se vždy najde spotřebitel, který danou situaci podceňovat bude, ale určitě by zde určitý přínos mohl nastat.

Ať již na internetových vyhledávacích nebo v určité literatuře, existuje velké množství doporučení a rad z oblasti finanční gramotnosti. Aktivní spotřebitel o této nabídce ví, ale uvedené podklady ani nepotřebuje, protože má určitou úroveň finanční gramotnosti. Pak jsou zde pasivní spotřebitelé, kteří také o dané možnosti se vzdělat určitě jsou obeznámeni, ale sami od sebe ji nevyhledávají, což je ten rozdíl.

5.1 Desatero doporučení

V tomto bloku bych se chtěl věnovat radám a případným doporučením, o kterých si myslím, že jsou k zamyšlení a v každém případě ku prospěchu spotřebitele.

Dále si v této části uvedeme deset bodů, kterými by se měl potenciální spotřebitel řídit. Dá se očekávat, že pokud si spotřebitel nedá odpověď na dále uvedené otázky, není možné v žádném případě i nadále očekávat, že se situace se zadlužováním domácností nějak zlepší do vzdálené budoucnosti.

Podklady jsem si porovnával s informacemi ze stránek „*czech banking credit bureau*“.⁹⁴

1) Nepůjčuj si na zbytečnosti – na prvním místě si každý potenciální spotřebitel zákonitě musí položit otázku, který je pro něho nejvýhodnější spotřebitelský úvěr.

Měli bychom si zároveň položit ještě jednu otázku, zda vůbec uvedenou službu či věc nakonec potřebuji.

2) Nepřeplácej životnost – zde by se potenciální spotřebitel měl zamyslet nad tím, že není správné si vzít úvěr na věc, u které je menší životnost, než doba splacení. Příkladem uvedeného může být například využití úvěru na čtrnáctidenní dovolenou, když budu úvěr splácet až jeden rok, což si myslím, že je nezodpovědné.

Jiné to je ovšem v případě koupě například pračky, která se díky svému stáří rozbila a již ji nelze opravit z důvodu chybějících potřebných součástí na trhu.

Úvěr budeme určitě splácet kratší dobu, než je samotná životnost uvedené pračky, což je určitě rozhodnutí správné.

3) Neriskuj bankrot – ať je to oddlužení a nebo osobní bankrot, jsou tyto uvedené pojmy v dnešní době velice často skloňovanými slovy. Možnost oddlužení nám umožňuje insolvenční zákon. Spotřebitel zde musí splňovat jasně stanovené podmínky, například to, že se nejedná o dluh z podnikání, že má „*dostatečný příjem, který pokryje alespoň 30 % dlužné částky*“⁹⁵ a zaváže se k tomu, že bude splácet po dobu pěti let.

Pak může podat návrh na osobní bankrot. Pokud daný soud návrh schválí, dojde k rozprodeji majetku dlužníka, aby bylo možno pokrýt požadavky věřitelů, nebo je další možnost a tou je, že dlužník bude po dobu následující pěti let většinu ze svého příjmu odevzdávat věřitelům. Toto se bude dít na základě dohodnutého splátkového kalendáře. Pokud dojde ke splnění plánu oddlužení ze strany dlužníka, může následně soud rozhodnout, že mu zbytek dluhů promine. Předmětem této diplomové práce není do hloubky rozebrat oddlužení či osobní bankrot, ale je nutné připomenout, že dosáhnout na podmínky oddlužení či osobního bankrotu není až tak jednoduché, proto není dobré na tuto možnost spoléhat a velice dobře a důkladně vše zvážit.

---

⁹⁴ CBCB: *Desatero odpovědného zadlužování* [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.cbcb.cz/cz/desatero-odpovedneho-zadluzovani-1404041422.html>

⁹⁵ *Poradenské centrum ČR: Podmínky osobního bankrotu* [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.osobni-bankroty.cz/tp/podminky-osobniho-bankrotu.html>

Spotřebitel, ať to nazveme jakkoli, musí mít za povinnost si velice dobře spočítat a uvědomit si, jakým příjmem měsíčně disponuje, když zaplatí všechny stávající půjčky a úvěry. Musí si i uvědomit a rozmyslet, zda je popřípadě schopen splácet případný i další úvěr, což má úzkou souvislost s prvním bodem doporučení, tj. nepůjčuj si na zbytečnosti. Při kalkulování není možno zapomenout i na nečekané jednorázové výdaje, např. oprava lednice. Můžeme si také provést na zkoušku odkládat po dobu čtyř měsíců vyšší splátky ze svého příjmu, která bude odpovídat splátce v případě plánovaného dlouhodobějšího úvěru. Pokud by ale potenciální spotřebitel při této zkoušce zjistil, že má problém domácnost finančně zajistit, tak je zde doporučení, aby si ještě jednou a důkladněji zvážil, zda úvěr využije či nikoli. Finanční prostředky, které si po dobu zkoušky uschoval, může použít pro případ nečekaného dalšího výdaje.

4) Nedůvěřuj všem – jak již bylo několikrát v této práci uvedeno, tak co se týká bankovních domů, zde dochází k nejdůkladnějšímu dozorování a dohledu, což má samozřejmě za následek i to, že potenciální spotřebitel je o to více prověřován z důvodu odpovídajících podmínek pro udělení spotřebitelského úvěru.

Pokud dojde k situaci, že bankovní institut potenciálnímu spotřebiteli neumožní u něho čerpat spotřebitelský úvěr, tak je určitě něco špatně, tzn. že banka dala jasně najevo, že klient nebude schopen tento úvěr do budoucna splácet.

I v případě, že potenciální spotřebitel stále trvá na svém a je pevně rozhodnutý si vzít úvěr, tak potom nastává otázka, jak vybrat z velkého množství bankovních a nebankovních institucí toho správného poskytovatele. V případě nebankovních poskytovatelů je možno provést malé rozdělení, a to na ty, kteří jsou „členy ČLFA“⁹⁶ a na ty, kteří členy ČLFA nejsou. Je vydaný index predátorského úvěrování (dále jen IPU), který vydala společnost Člověk v tísni o.p.s. Index by měl srozumitelně navést potenciálního spotřebitele v oblasti nebankovních úvěrů. Výpovědní hodnota je také jednoduchá a jasná, tzn., že čím vyšší index poskytovatel dostal, tím je jeho půjčka od něj rizikovější. Dále si vyčleníme parametry indexu.

- Srozumitelnost – jedná se o délku smluvních podmínek a množství použitých zkratk
- Záruka spravedlnosti – zda je přítomnost rozhodčí doložky
- Sankční náklady – celkové náklady, které spotřebitel zaplatí na případné sankci

---

⁹⁶ SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY: Seznam členů ČLFA nabízejících systematicky spotřebitelské úvěry [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=51>

- Cena produktu – celková cena, kterou spotřebitel zaplatí nad rámec jistiny
- Úroky z prodlení nad rámec Občanského zákoníku – výše úroku z prodlení

Společnost Člověk v tísni o.p.s. zveřejňuje na svých webových stránkách, tzv. „*Index predátorského úvěrování*“⁹⁷ (dále jen IEU). Jeho metodika výpočtu se zaměřuje na tři oblasti, kterými jsou porušení smlouvy a s tím spojená určitá rizika, způsob řešení sporů a následné vymáhání a nakonec samotné uzavírání smluvních vztahů.

„*Samotný index je sestaven jako aritmetický průměr devíti dílčích kritérií.*“⁹⁸ Tato dílčí kritéria jsou:

- Daná délka smluvních podmínek
- Cena produktu, tedy kolik spotřebitel ve finále celkem přeplatí oproti jistině
- Výše sankce, která hrozí spotřebiteli v případě porušení smluvních povinností
- Využívání úprav úroků z prodlení nad rámec občanského zákoníku
- Využití služeb advokátní kanceláře
- Využití institutu rozhodčí doložky
- Neslučování více žalob vůči jednomu dlužníkovi
- Smluvní úprava započítávání příchozích plateb
- Využívání zajišťovacích titulů, např. směnky, dohody o srážkách ze mzdy

V případě tohoto indexu se jedná o dobrou věc pro potenciálního spotřebitele, protože ten si na základě tohoto indexu může sám rozhodnout, s jakou společností nakonec spotřebitelský úvěr uzavře. I v tomto případě je otázka, jaké má veřejnost o tomto indexu znalosti, tj. zda o něm vůbec ví a ví kde ho hledat. Samotné věci by určitě pomohlo, kdyby tento index na svých stránkách mělo Ministerstvo financí. Spotřebiteli lze doporučit, aby v případě, že si chce vzít spotřebitelský úvěr od nebankovní instituce, využil služeb některého poskytovatele, který je uveden v IEU.

5) Nebud' unáhlený – název je jasně výmluvný. Jde o to, že potenciální spotřebitel by určitě neměl hned uzavírat spotřebitelský úvěr na základě první nabídky, kterou dostane.

---

⁹⁷ ANALÝZA: *Index predátorského úvěrování* [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.rozhodneme.cz/analyzy/091208-analyza-index-predatorskeho-uverovani>

⁹⁸ Mediální kampaně: *Index etického úvěrování (IEU)* [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.rozhodneme.cz/index-etickeho-uverovani-ieu>

V žádném případě není dobře reagovat na nabídky po telefonu z ne zcela jasných telefonních čísel nebo nabídek z letáčku, které jsou vyvěšeny na ulici, aj. Nebylo by od věci, kdyby si spotřebitel v klidu vytvořil například tabulku, kde by měl přehledně uvedeny instituce nabízející spotřebitelské úvěry, jejich ceny pro srovnání, RPSN, aj.

6) Neporovnávej jenom úroky – snad je každému zřejmé, že není možno porovnávat jenom úroky, ale spíše bychom se měli zaměřit na RPSN. I celková cena úvěru ve finále by měla být brána na zřetel v případě, že potenciální spotřebitel zvažuje nějakou výši úvěru. Určitě bude pro spotřebitele jasnější a snáze pochopitelnější celková cena úvěru, než RPSN, což je jasně porovnatelné měřítko výhodnosti případného úvěru. „*Nejdůležitější je, aby spotřebitel porovnal částku, kterou si půjčuje, s konečnou sumou, kterou za úvěr zaplatí. A zvážil, zda se mu takový úvěr vyplatí. Jestliže toto nezvládne, pak nemáme ho jak ochránit, protože cenu peněz zákon neřeší,*“⁹⁹ konstatoval Jan Štěpánek, ústřední ředitel ČOI.

7) Nepodepisuj neznámé – už dle názvu je jasné, že tento bod je určitě ze všech daných doporučení ten nejdůležitější. Když už je smluvní vztah uzavřen a daná smlouva je podepsána, tak její pozdější zrušení je velice složité.

Již jsem se ve své práci zmínil, že většina spotřebitelů smlouvu ani nedočte do konce a přesto jsou schopni tento doklad podepsat. Tato skutečnost je velice alarmující a potenciální spotřebitelé nemůžou v žádném případě doufat, že se problémy se zadlužováním nějak zlepší, pokud oni sami nebudou pořádně smlouvy číst.

Spotřebiteli je umožněno, je to i jeho právo, si smlouvu vzít například domů, kde si ji může v klidu a pohodě bez jakéhokoli nátlaku prostudovat. Samozřejmě je možné, že poskytovatel odmítne potenciálnímu spotřebiteli si v klidu smlouvu prostudovat a to by měl být pro klienta jasný signál a od dalšího jednání by měl odstoupit. „*Pozornost by kromě textu samotné smlouvy měla být věnována i všem jejím přílohám. V praxi jsou často využívány všeobecné obchodní podmínky, jež jsou připojeny ke smlouvě a díky odkazu v textu smlouvy se stávají její součástí.*“¹⁰⁰

---

⁹⁹ Tiskové zprávy: *Spotřebitelské úvěry: Nový zákon, staré chyby - neúplné reklamy a neseriózní zprostředkovatelé* [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.coi.cz/spotrebitelske-uvery-novy-zakon-stare-chyby-nc481/>

¹⁰⁰ NOVESKÝ, Ivan. *Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. ISBN 80-254-4207-4, s. 379.

Ve všeobecných podmínkách se můžeme dočíst řadu důležitých informací, např. o sankčních pokutách. Z toho plyne, že nejenom smlouvu si musí potenciální spotřebitel pořádně přečíst, ale nesmí zapomenout ani na prostudování všeobecných obchodních podmínek. Některé smlouvy určitých společností jsou snad tak vypracovány a sepsány, aby si ji potenciální spotřebitel nedočel do samotného konce. Stane se, že jsou podmínky psány jazykem, ve kterém je spousta zkratk, odkazů na jiné části aj. Následně se takovýto text stává plně nesrozumitelný.

Například odstavec o případných smluvních sankcích se dá snadno přehlédnout nebo není správně pochopen. Zde opět platí, že pokud dostane potenciální spotřebitel k podpisu něco takového, mělo by to pro něho být jasným signálem a od dalšího jednání opět odstoupit a prověřit si další možnosti.

8) Nemysli jen na současnost – jak by se dalo i říci, tento bod je zde do počtu, protože si každý musí uvědomovat, že je mnohem lepší splácet včas než s určitým zpožděním a rizikem, že mě postihnou sankce ze smluvního vztahu. Jsou běžné i případy, že spotřebitel během času ztratí část příjmu, s kterým kalkuloval při uzavření spotřebitelského úvěru a najednou nemůže dostat svým závazkům plynoucí z uzavřené smlouvy. Z uvedeného je zřejmé, že je vhodné zvážit, zda by nestálo za úvahu se ještě pojistit pro případ neschopnosti splácet. Jak bankovní, tak i nebankovní instituce tuto možnost pojištění nabízejí. Pojistky pro případ smrti či trvalé invalidity jsou standardním produktem obou institucí. Naopak pojistka, která zahrnuje pojištění pro ztrátu příjmu a nebo pro případ dlouhodobé nemoci, je v případě obou institucí nadstandard. V případě existence pozitivních registrů si může spotřebitel, pokud bude splácet včas své závazky, vylepšit svoji budoucí pozici.

9) Nepůjčuj si na půjčku – může nastat situace, že spotřebitel není schopen dostat svým závazkům ze smluvního vztahu. V tomto případě není dobré a rozumné si brát další úvěr na splacení toho předešlého úvěru. Jediné seriózní a rozumné řešení je v tom, že ihned jak nastane situace s nemožností dál dostat svým závazkům ze strany spotřebitele, by měl vejít do dalšího jednání s věřitelem. Výsledkem tohoto jednání by mělo být dohodnuto, jak bude postupováno dál a domluvit si změnu podmínek v návaznosti na splátkový kalendář. Čekat na to, že to nějak dopadne a pak se utápět ve spoustě upomínek a následných sankcí vůbec nic nezlepší. V návaznosti na nesplacení existuje na našem trhu několik společností, tzv. oddlužovací agentury. Pokud se spotřebitel

dostane do problému, tak by se těmto agenturám měl velice rychle vyhnout. „*Obecně lze říci, že řada těchto firem zneužívá neznalosti a tíživé situace dlužníků k tomu, aby jejich situaci ještě více zhoršily.*“¹⁰¹ Čím lákají spotřebitele v problému se splácením je to, že nabízí převzetí celé správy dluhů od dlužníka s tím, že mu budou sníženy splátky a vyřešeny další problémy, které jsou se zadluženými úvěry spojené. Pro dlužníka z toho plyne jenom ta povinnost, že peníze na umoření úvěru nebude posílat poskytovateli, ale přímo oddlužovací agentuře. Ta se zavazuje, že bude posílat peníze dál věřitelům.

To je vše moc hezké a samozřejmě na tuto notu slyší spousty dlužníků. Bohužel realita je zase poněkud jiná. Dlužník zaplatí vstupní analýzu dluhů, pak do agentury plyne určitý poplatek z každé provedené splátky, pak jsou zde i samozřejmě úroky z prodlení a v neposlední řadě tu jsou nastaveny vysoké sankce v případě porušení jakýchkoli smluvních podmínek. Nepochybným a správným rozhodnutím je, že se případný dlužník velkým obloukem vyhne oddlužovacím agenturám.

Jiná možnost, jak si upravit výši splátek úvěrů, je tzv. konsolidace úvěrů. Jedná se o to, že spotřebitel dosáhne konsolidací úvěrů snížení výše měsíčních splátek, ale za cenu prodloužení doby splácení a tím pádem i navýšení celkové výše úvěru. Je nutné problém s využitím zbývající disponibilní částky klienta, kterou má k dispozici, podchytit co nejdříve, a zmiňovaná konsolidace úvěrů je tímto řešením, byť za cenu delšího splácení. Tento produkt je umožněn jen spotřebitelům, kteří se na splácení úvěru podílejí poctivě a je možné o této variantě případně uvažovat již na samém začátku, kdy se klient rozhoduje o využití spotřebitelského úvěru v návaznosti na již zmíněný bod osm.

10) Nevěř na zázraky – tento poslední bod v sobě zahrnuje všechny body předešlé. Potenciální spotřebitel si musí vždy uvědomovat jednu věc, která vždy platila a vždy platit bude, a to je, že mu nikdy nikdo nic nedá zadarmo či výhodně. Příkladem může být případ paní Fulínové, který prezentovala ve svém pořadu Česká televize. Příběh začíná po smrti manžela paní Fulínové.

---

¹⁰¹ ANALÝZA: *Praktiky vybraných oddlužovacích agentur* [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=713

Tato paní po smrti manžela sháněla finanční prostředky na dostavbu jejich rodinného domu. Shodou okolností v té době se po jejich obci pohybovala jistá paní, která půjčky nabízela.

Jak se říká, slovo dalo slovo a uvedená paní nabídla paní Fulínové produkt, tzv. „*Hypopůjčka*“.¹⁰² Tento produkt samozřejmě paní velice vychválila a byl jí podán jako hypoteční úvěr s tím, že je nutno ručit nemovitostí. Ve své podstatě ale nešlo o hypoteční úvěr, ale o úvěr spotřebitelský. Smluvní vztah byl uzavřen a podepsán, i když paní Fulínová nerozuměla sazbám a celkově ani samotné smlouvě. V uvedeném případě byl nabízený finanční produkt po stránce úrokové sazby jako spotřebitelský úvěr určitě výhodný, ale zase naopak jako úvěr hypoteční byl velice nevýhodný. Paní Fulínová v pozici spotřebitele porušila snad veškerá doporučení, která zde jsou uvedena a jasně specifikována. Hloupě a důvěřivě propadla agentce nebankovní společnosti, která na svých internetových stránkách uvádí podmínky, jako jsou například, že žadatel nemusí prokázat své příjmy, a nebo, že nenahlíží poskytovatel do bankovního registru aj. V tomto případě bohužel nedošlo k porovnání s jinými produkty a ve výsledku byla podepsána smlouva, které spotřebitel neporozuměl.

---

¹⁰² *Nebankovní produkty a služby: Nebankovní půjčka bez nahlížení do registrů* [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.hypopujcky.cz/>

Závěr

Cílem této mé diplomové práce bylo shrnutí dané problematiky se zadlužeností. K problému domácností také přísluší ten fakt, že na rozdíl od jiných subjektů, jako jsou podniky nebo například vláda, které se pohybují na finančním trhu, nemají výkazovou povinnost, a určitě málokterá rodina si vede jakékoli výkazy, které by evidovaly například jejich majetek, jejich závazky, jejich příjmy či jejich výdaje. Z uvedených důvodů je jakkoli těžké a ve své podstatě nemožné určit jejich finanční stav a hlavně to, jak jsou domácnosti zdravé po finanční stránce.

Nemáme tu ani nastaveny hranice, kdy bychom mohli říci, kdy je zadlužování domácností již nebezpečné a kdy je ještě podprůměrné. Samozřejmě, že na základě informací, které se scházejí v České národní bance od jednotlivých obchodních bank či jiných finančních zprostředkovatelů, je možné určit danou zadluženost domácností celkově. Určitě všichni ekonomové potvrdí, že problematika týkající se zadlužení domácností je velkým tématem jak politickým, tak i ekonomickým.

V každém případě hrají domácnosti na poli finančního trhu z pohledu uložených finančních prostředků u obchodních bank nejvýznamnější roli. Jednoznačně nejrozšířenější verze dluhu domácností je dlouhodobý úvěr pro získání bydlení a pak také úvěry v korunách od daných obchodních bank. V dřívějších dobách si české domácnosti tolik nepůjčovaly, ale když se osmělily a začalo docházet k půjčování si finančních prostředků, dochází k preferenci dlouhodobých závazků před krátkodobými závazky. Lze pohlížet pozitivně na tu skutečnost, že nejrozšířenějším zadlužením domácností v České republice jsou hypotéky, kde je velká výhoda, že životnost věci, která je zastavená, pokryje alespoň danou dobu splatnosti. Pro dlužníky je v každém případě lepší, že menší část dluhu tvoří úvěry spotřebitelské, kdy u těchto úvěrů je velikost selhání mnohem větší než u hypoték, které jsou použity na bydlení.

V každém případě si domácnosti udržují určitou rezervu, tzn. že zatím stále přetrvává stav, kdy je do obchodních bank uloženo více finančních prostředků, než je velikost přijatého závazku, což není samozřejmě možné aplikovat na všechny domácnosti. Určitá změna nastala také v případě oblasti stavebního spoření, kdy domácnosti začaly více žádat o úvěry na úkor ukládání přebytečných finančních prostředků do obchodních bank. Určitě by domácnosti měly pečlivě zvážit nejenom danou míru zadluženosti, ale také výši držených jednotlivých aktiv.

Bohužel situace, kdy stav je opačný, tzn., že domácnosti přijímají větší počet spotřebitelských úvěrů a zároveň drží méně finančních aktiv, je velice nebezpečný a není dobrou strategií nejenom domácností. Jak bylo již v úvodu zmíněno, současný stav ekonomiky je celkově špatný a pokud se to takto dá říct, doznívání světové finanční krize má i samozřejmě velký vliv na zadlužování domácností.

Toto mělo vliv na uzavírání nových hypotečních smluv, ale u domácností docházelo také především k refinancování již stávajících hypoték či spotřebitelských úvěrů. Není určitě nutno zdůrazňovat, že pokud by se v současné bouřlivé době zvýšil zájem o spotřebitelské úvěry, hrozí zde teoretická hrozba v selhání celého nejenom českého hospodářství. Tento špatný stav by mohl ovlivnit několik faktorů, mezi které například patří rozvoj půjček na nebankovním trhu, protože určitá vrstva domácností by nedosáhla na úvěrový produkt z bankovního sektoru. Dále by došlo ke změnám v chování domácností, tím mám na mysli nejenom neochotu šetřit finanční prostředky, ale hlavně nemožnost spořit, protože v dnešní době domácnosti žijí od výplaty k výplatě, apod. Samotný rozvoj zadluženosti jednotlivých domácností bezesporu má vliv ať již přímo či nepřímo na několik subjektů, ale samozřejmě, že nejvíce se dotýká samotného dlužníka. Tímto mám na mysli jednoznačný dopad do rodinného rozpočtu a dál to následně předurčuje i chování daného dlužníka. V širším kontextu to nepůsobí jenom na zprostředkovatele, který zabezpečil možnost financování, ale jedná se také o pojišťovny a další subjekty, které se pohybují na finančním trhu. Situace se zadlužováním může v sobě skrývat jak pozitiva, tak i negativa. Tím je například možnost více zpřesnit podmínky pro možné poskytnutí úvěrů, například s rostoucí mírou pohledávek po domácnostech, které nejsou schopny splácet své sjednané pohledávky.

Bez jakýchkoli výhrad je nutné, aby centrální banka jako orgán dohledu stále situaci pozorovala a popřípadě na situaci reagovala. V současné době je problematika se zadlužováním domácností velice aktuální téma, které s sebou přináší velkou problematiku. Je to spojeno s rostoucí nabídkou úvěrových produktů a s tím spojená větší ochota domácností využívat tyto produkty, což znamená větší zadluženost. Bohužel tato práce není schopna popsat a shrnout celou problematiku spojenou se zadlužováním jednotlivých domácností v České republice.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

DOHNAL, Jakub. Spotřebitelský úvěr: Praktická příručka s příklady a judikaturou. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-76-9.

FOSTER, John Bellamy, Fred MAGDOFF a Radovan BARTOŠ. *Velká finanční krize: příčiny a následky*. Všeň: Grimmus, 2009. ISBN 978-80-902831-1-4.

JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. Praha: GRADA Publishing, 2004. ISBN 80-247-0769-1.

KROH, Michael. *Jak si vzít úvěr*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-617-X.

LIŠKA, Václav. *Finanční teorie 14: Bankovníctví, Úvěry a vklady*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 1999. ISBN 80-01-02048-7.

MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5157-7.

NEHYBOVÁ, Marta. *Regulace a dohled nad bankami*. Brno: Nakladatelství a vydavatelství Miroslav Nehyba, 1999. ISBN 80-902645-5-7.

NOVESKÝ, Ivan. *Slabikář finanční gramotnosti: Učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. Praha: COFET, 2009. ISBN 80-254-4207-4.

NÝVLTOVÁ, Romana a Pavel MARINIČ. *Finanční řízení podniku: moderní metody a trendy*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3158-2.

PÁNEK, Dalibor a Ivana VALOVÁ. *Bankovní regulace a dohled*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4756-3.

SMRČKA, Luboš. *Osobní a rodinné finance*. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-41-2.

SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4.

SŮVOVÁ, Helena, František PAVELKA, Zdeněk DEGEN, Lidmila NĚMCOVÁ a Ludmila NÁLEVKOVÁ. *Specializované bankovníctví*. Praha: Bankovní institut, 1997. ISBN 80-902243-2-6.

WACHTLOVÁ, Lucie a Jan SLANINA. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-118-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

ANALÝZA: Index predátorského úvěrování [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.rozhodneme.cz/analyzy/091208-analyza-index-predatorskeho-uverovani>

ANALÝZA: Praktiky vybraných oddlužovacích agentur [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=713

CBCB: Desatero odpovědného zadlužování [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.cbc.cz/cz/desatero-odpovedneho-zadluzovani-1404041422.html>

Dokumenty ke stažení: Sazebník poplatků, odměn, sankcí a náhrad nákladů úvěrových produktů společnosti CETELEM ČR, a.s. [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: http://www.cetelem.cz/sfs/downloads/dokumenty-ke-stazeni/sazebnik_2013_spotrebitele.pdf

Domáci: Online kalkulačka [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <https://www.provident.cz/online-kalkulacka/?sec=1>

DUBSKÁ, Drahomíra. *České domácnosti: dopady krize na hospodaření s penězi: ČSÚ* [online]. 2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/3681419610.doc>

Finanční služby: O Hotovostní půjčce [online]. 2014 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.itesco.cz/cs/financni-sluzby/hotovostni-pujcka/o-hotovostni-pujcce/>

CHUCHVALCOVÁ, Jana. *Finanční vzdělanost v ČR je překvapivě nízká: ČNB* [online]. 26.1.2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_110126.html

JENÍK, Ivo. *Rozhodčí doložky: trik, jak zbavit spotřebitele práv?: Peníze.cz* [online]. 9. 2. 2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/spotrebitelske-uvery/192322-rozhodci-dolozky-trik-jak-zbavit-spotrebitele-prav>

Mediální kampaně: Index etického úvěrování (IEU) [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.rozhodneme.cz/index-etickeho-uverovani-ieu>

MIKULÁŠ, Zdeněk a Ondřej SLEZÁK. *Zákon o spotřebitelském úvěru: Epravo.cz* [online]. 11.6.2010 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-spotrebitelskem-uveru-63132.html>

Nebankovní produkty a služby: Nebankovní půjčka bez nahlížení do registrů [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.hypopujcky.cz/>

Osobní finance: Osobní půjčka [online]. 2014 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.rb.cz/osobni-finance/uverove-produkty/osobni-pujcky/osobni-pujcka/>

Osobní úvěr: Rychlá osobní půjčka [online]. 2014 [cit. 2014-02-10]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/pujcky/pujcka-bez-rizika-osobni-uver.shtml>

Osobní úvěr: Rychlá osobní půjčka [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/lide/obcane/pujcky/pujcka-bez-rizika-osobni-uver.shtml>

PETERKOVÁ, Jana a Radek JIRÁNEK. *Prevence zadlužování českých domácností: MVCR* [online]. 2008 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/prevence-zadluzovani-pdf.aspx

PORADENSKÉ CENTRUM ČR: Podmínky osobního bankrotu [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.osobni-bankroty.cz/tp/podminky-osobniho-bankrotu.html>

Provident: Polovina Čechů je připravena na chudší Vánoce [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.provident.cz/o-providentu/novinky/news-003/>

Půjčky: Online půjčka [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: http://www.homecredit.cz/pujcky/on-line-pujcka/?utm_medium=link&utm_source=homecredit&utm_content=paticka

Půjčka Provident: Půjčky od 4.000 Kč do 80.000 Kč [online]. 2013 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://www.provident.cz/pujcka-provident/pujcky-od-4000-kc-do-80000-kc/>

Půjčka Provident: Půjčky od 4.000 Kč do 80.000 Kč [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.provident.cz/pujcka-provident/pujcky-od-4000-kc-do-80000-kc/>

Seznam měnových finančních institucí: ČNB [online]. 2003-2014 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/menova_bankovni_stat/seznamy_mbs/seznam_mfi/index.html

SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY: Seznam členů ČLFA nabízejících systematicky spotřebitelské úvěry [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=51>

Tisková zpráva: Expres půjčka je nyní levnější, GE Money Bank garantuje nižší splátky [online]. 2014 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <https://www.gemoney.cz/servis-pro-media/tiskove-zpravy/zprava?id=161113>

Tiskové zprávy: Spotřebitelské úvěry: Nový zákon, staré chyby - neúplné reklamy a nerespektování zprostředkovatelé [online]. 2011 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.coi.cz/spotrebitelske-uvery-novy-zakon-stare-chyby-nc481/>

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.5.2011, sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 [online]. 2011 [cit. 2014-09-18]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/87312C808746B5D2C1257A4E006568D2?open Document&Highlight=0.

Úvěrové podmínky: Úvěrové podmínky společnosti Home Credit – Spotřebitelský úvěr [online]. 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://www.homecredit.cz/klientska-zona/uverove-podminky/>

Základní dokumenty ČLFA: Kodex jednání členů ČLFA [online]. 2003-12 [cit. 2014-02-11]. Dostupné z: <http://clfa.cz/index.php?textID=10>

Seznam ostatních zdrojů

Nářízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení dle občanského zákoníku

Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a změně některých zákonů

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Karel Novotný

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Dohled České národní banky nad finančním trhem v souvislosti se spotřebitelským úvěrem a rostoucí zadlužeností domácností v ČR

Rok: 2014

Počet stran textu bez příloh: 64

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 14

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 28

Počet ostatních zdrojů: 9

Vedoucí práce: JUDr. Ing. Martin Kohout, Ph.D.